

FORMIDLINGSPLAN VEST-TELEMARK MUSEUM

2021-2025

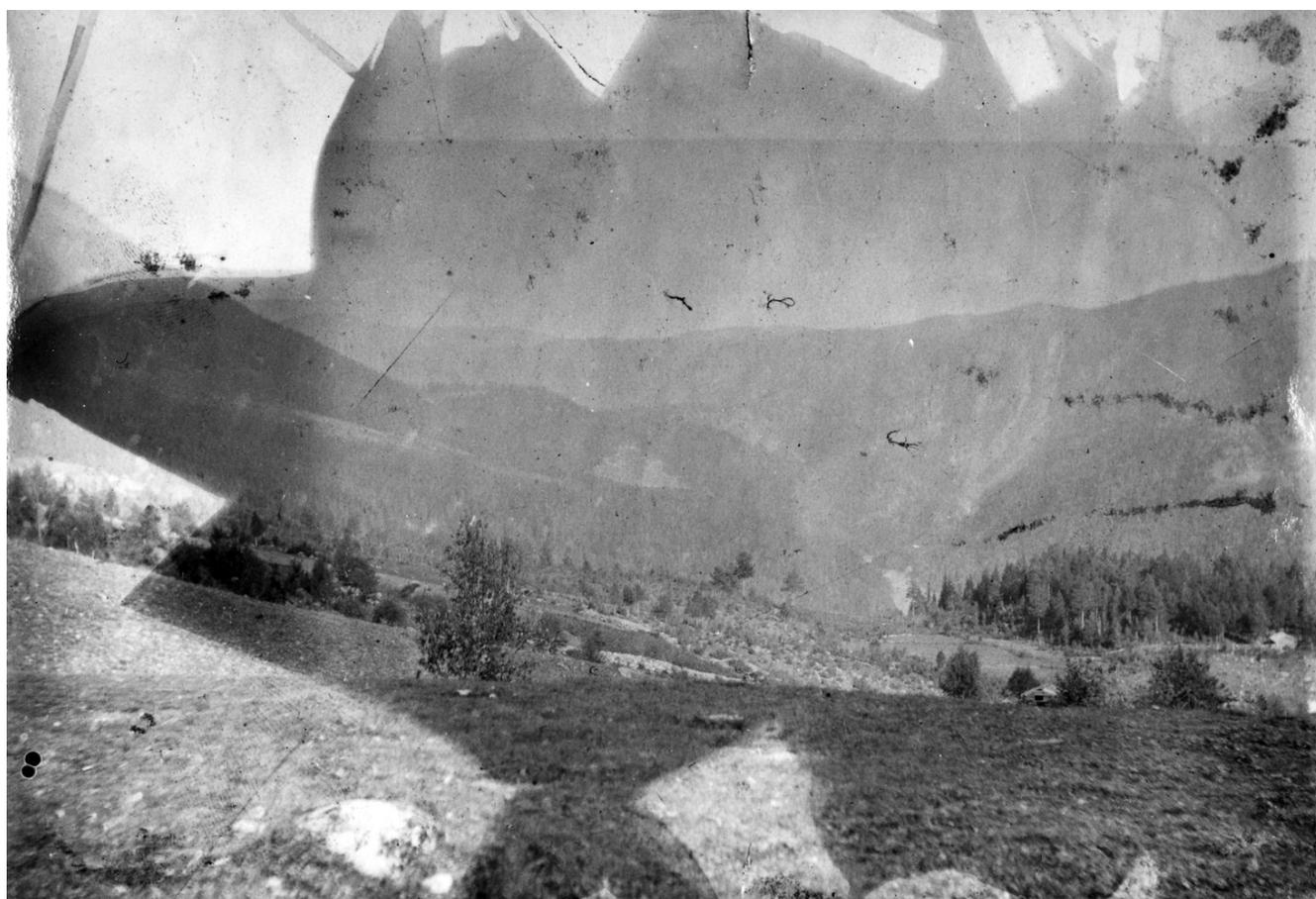

Foto: Moltke Moe, 1899

INNHALD

I. GENERELL DEL		3	2. FORMIDLINGA VED VTM		17
1.1	Innleiing	3	2.1	Basisforteljinga	17
	1.1.1 Formidlingsavdelinga	4	2.1.1	Historiske grunnlinjer	17
1.2	Hovudmål og føringar	5	2.1.2	Refleksjon og kritikk	19
	1.2.1 Interne hovud- og resultatmål	5	2.1.3	Ufortalt historie	19
	1.2.2 Eksterne føringar: relevans og mangfald	5	2.1.4	Stadbasert læring	19
	1.2.3 Born og unge	6	2.1.5	Rundturar	20
	1.2.4 Oppleving og tilpassing	7	2.2	Utandørs miljø	20
	1.2.5 Medverknad og relevans	7	2.2.1	Bygdetun	20
	1.2.6 Bruk av teknologi	8	2.2.2	Vandreruter og kulturstiar	22
	1.2.7 Eit metodisk utgangspunkt	8	2.2.3	Aktivitetspark	22
	1.2.7.1 Forteljing gjennom objekt	9	2.3	Utstillingar	22
	1.2.7.2 Forteljinga bak forteljinga	9	2.3.1	Basisutstillingar	22
1.2.8	Etikk	10	2.3.2	Temporærutstillingar	24
1.3	Samarbeid og tverrfagleg tenking	10	2.3.3	Vandreutstillingar	26
	1.3.1 Publikumsarbeid	10	2.3.4	Digitale utstillingar	26
	1.3.2 Samlingsformidling	11	2.4	Tilrettelagt formidling	26
	1.3.2.1 Fysiske gjenstandar/objekt	11	2.4.1	DKS og grunnskular	26
	1.3.2.2 Bygningar	12	2.4.2	Kulturtanken / VGS	27
	1.3.2.3 Immateriell kulturarv	12	2.4.3	Barnehagar	28
	1.3.2.4 Dokumentasjon	13	2.4.4	Funksjonsnedsette	28
	1.3.3 Bygningsvern	13	2.4.5	Minoritetar	28
	1.3.4 Forsking	13	2.4.6	Eldre	29
	1.3.5 Prosjektarbeid	13	2.4.7	Språk	29
	1.3.5.1 Interne prosjekt	14	2.5	Fleirmedial og digital formidling	30
	1.3.5.2 Eksterne prosjekt	14	2.5.1	Heimeside	30
1.3.6	Fysisk eigenproduksjon	14	2.5.2	Sosiale medium	30
	1.3.6.1 Design, plotting, cutting mm.	15	2.5.3	Museumsappen	30
	1.3.6.2 Bygging	15	2.5.4	Fleirmedial formidling	31
1.3.7	Samarbeid med lokalstyra	15	2.5.5	Interaktivitet	32
3. EININGAR VED VTM		35	2.6	Aktivitetar og arrangement	32
3.1	Vest-Telemark Museum Eidsborg	35	2.7	Utgjevingar	33
	3.1.1 Formidlingsarenaer		2.7.1	Bøker, hefte og katalogar	33
	3.1.2 Utstillingar		2.7.2	Artiklar	33
	3.1.3 Aktivitetar og tilstellingar		2.7.3	Film, foto og lydopptak	33
	3.1.4 Utviklingspotensiale		2.7.4	Digital publisering	34
3.2	Norsk Skieventyr Morgedal	38	2.8	Intern opplæring	34
3.3	Grimdalstunet i Skafså	39	2.8.1	Guideopplæring	34
3.4	Åmdals Verk gruve	41	2.8.2	Guideressursar	34
3.5	Kviteseid bygdetun	43	3.6	Øyfjell bygdemuseum	44
			3.7	Kunstmusea i Rauland	46
			3.8	Vinje biletgalleri	47
			3.9	Fyresdal bygdemuseum	49
			3.10	Myllarheimen i Arabygdi	51
			3.11	Andre formidlingsstader	52
4. TILTAKSPLAN 2021-2025		53			

I – GENERELL DEL

I.1 Innleiing

Vest-Telemark Museum (VTM) er eit konsolidert regionmuseum i øvre Telemark, organisert som ei stifting skipa i 2002 av 13 museumseiningar i kommunane Tokke, Vinje, Kviteseid, Fyresdal og Seljord.

VTM driv i dag (2020) elleve publikumsopne einingar/visingsarenaer av ulik storleik i fire av desse kommunane:

Tokke:	Vest-Telemark Museum Eidsborg Grimdalstunet i Skafså Åmdals Verk gruver
Vinje:	Dyre Vaa-samlingane på Rauland Knut Skinnarland-samlinga på Rauland Vinje biletgalleri (Henrik Sørensen og Harald Kihle) i Smørklepp Øyfjell bygdemuseum Myllarheimen i Arabygdi
Kviteseid:	Norsk Skieventyr i Morgedal Kviteseid bygdetun
Fyresdal:	Fyresdal bygdemuseum

Knytt til tre av einingane har VTM òg ansvar for formidling ved to kyrkjer og ein husmannsplass:

Tokke:	Eidsborg stavkyrkje (ved Vest-Telemark Museum Eidsborg)
Kviteseid:	Øverbø (Sondre Norheim sin fødestad, ved Norsk Skieventyr) Kviteseid gamle kyrkje (ved Kviteseid bygdetun)

Ved Dalen bryggje har VTM ansvar for delar av bryggjeutstillinga og formidlinga ved utslagsplassen. I Seljord nyttar VTM Gongestogo på Dyrskuplassen til formidlingsaktivitetar. Den sjette kommunen i Vest-Telemark, Nissedal, var ikkje med i konsolideringa, men reknast likevel som ein del av museet sitt naturlege omland.

Einingane er svært ulike i storleik og innhald, og dei fleste er sett saman av fleire forskjellige formidlingsarenaer. VTM driv i dag formidling på, for og ved hjelp av:

- 10 historiske bygdetun / gardar / stoger (til saman 91 bygningar)
- 5 permanente kultur- og handverkshistoriske utstillingar
- 9 permanente kunstutstillingar (blant desse 5 med skulpturar)
- 3 historiske heimar (Myllarguten, Anne Grimdalen, Sondre Norheim)
- Eit historisk bergverk (gruver, skjerp, kulturminne)
- 2 mellomalderkyrkjer (eigd av den norske kyrkja)
- 6 faste utstillingslokale med høve for årlege temporærutstillingar
- 3 faste gallerilokale med høve for årlege aktuelle kunstutstillingar
- Ein familiepark med ulike aktivitetar
- Eit visingssenter for vasskraftshistorie (i samarbeid med Statkraft).

På fem av einingane er det publikumsfasilitetar som omfattar kafé og butikk.

I museumssesongen (mai/juni – aug/sept) er det for tida bemanning med museumsvertar/omvisarar på 9 museum, medan 2 museum (Myllarheimen og Fyresdal bygdemuseum) er ubemanna, men tilgjengelege for publikum ved sjølvsyn utandørs. Alle arenaer er opne for førehandstinga gruppeomvisingar heile året, så langt vêret tillét det.

Sjå del 3 av denne planen for detaljar.

I 2020 forvaltar VTM 16 samlingar med ca. 25.000 gjenstandar, 110.000 fotografi, 13.000 bøker og 88 privatarkiv (for detaljar sjå Samlingsgplanen 2020-2024). I tillegg kjem 91 antikvariske bygningar og 17 andre museumsbygg (jf. museets sikringsplan 2020-2024). Den største bemanna arenaen (museet i Eidsborg) har kring 12.000 besøkande årleg, den minste (Øyfjell bygdemuseum) 900. Totalt ligg besøkstalet kring 35.000 besøkande i året (2019-tal).

Geografisk ligg dei fleste av museumseiningane langt frå kvarandre – innanfor ein sirkel med diameter på over 100 km. Dei er bundne saman av nokre få hovudveggar som gjer det mogleg å besøke dei på ein biltur «Vest-Telemark rundt», utan å måtte køyre same veg to gonger. Skal ein besøke alle stader og få med seg alle utstillingar, treng ein minst tre dagar.

Generelt kan ein seie at VTM er kjenneteikna av spreidd mangfald med til dels særskilte tema som representerer fire kulturhistoriske hovudforteljingar om regionen:

- kulturhistorie og folkekunst frå 1600-talet til nyare tid
- industri- og bergverkshistorie frå 700-talet til 1950-talet
- skihistorie frå ca. 1850 til i dag
- skulptur og måleri med band til Vest-Telemark frå store delar av 1900-talet.

Sjå elles del 2 av denne planen.

1.1.1 Formidlingsavdelinga

Formidlingsarbeidet ved VTM er lagt til ei eiga avdeling, som pdd. består av éi (1) 100% stilling. Ansvar for museumssesongen med ca. 40 sesongtilsette omvisarar/museumsvertar er lagt til ei anna avdeling: publikumsavdelinga. Formidlingsavdelinga har eit medansvar for opplæring av dei sesongtilsette, men har elles hovudansvaret for:

- vedlikehald og oppdatering av dei permanente utstillingane ved alle einingar
- planlegging og produksjon av nye, oftast temporære utstillingar
- utgjevingar som bøker, brosjyrar og informasjonshefte
- vedlikehald og drift av audiovisuelle tekniske/digitale innreiingar
- design og produksjon av skilt, plansjar, banner, kart, samt lyd og video
- formidlingstiltak for born og unge, DKS og spesielle målgrupper
- prosjektleiing, søknadar og langsiktig planlegging.

Formidlingsansvarleg gjennomfører og gruppeomvisingar ved alle einingar heile året.

VTM har ingen fast tilsette formidlarar, kuratorar eller museumspedagogar.

VTM sine personalressursar på formidlingsområdet er per dags dato små med omsyn til tilfanget av tema, formidlingsarenaer, formidlingsmåtar og pålagte oppgåver.

Mål for planperioden: auke bemanninga ved formidlingsavdelinga, i første omgang ved å tilsette ein museumspedagog med fokus på born/unge, tilrettelagt formidling og drift (jf. punkt 1.2.2. og 2.4).

1.2 Hovudmål og føringar

Retningsgivande for denne planen er museets vedtekne mål og strategiar, i tillegg til kulturpolitiske føringar. I tillegg kjem tendensar innan formidlingsarbeidet slik dei artar seg i dagens museumsverd, med omsyn til mellom anna relevans, pedagogikk og teknologi.

1.2.1 Interne hovud- og resultatmål

Etter konsolideringa 2002-04 har VTM utarbeidd overordna strategiske mål (sjå siste utgåve 2020-22). Desse har sidan 2008 innleia driftsplanane som årleg blir vedtekne av hovudstyret:

Stiftinga Vest-Telemark Museum skal sikre eit stabilt og mangfaldig kunst- og kulturtilbod med vekt på kunstnarleg og fagleg kvalitet, og at materiell og immateriell kulturarv frå fortid og samtid vert bevart og gjort tilgjengeleg for ettertid.

Stiftinga Vest-Telemark Museum skal stimulere til ivaretaking og nytenking ved bruk og utvikling av lokale ressursar.

Dette skal skje ved å gje kunnskap om, forståing for og oppleving av kultur- og kunsthistoria til Vest-Telemark på ein måte som viser både kontinuitet og endring, samanheng og forskjell.

For formidlingsverksemda ved museet er det formulert to generelle resultatmål:

Vest-Telemark Museum skal

- *leggje til rette for forskning og formidling i tilknytning til samlingane*
- *nå ut til alle grupper med særskild vekt på barn og unge.*

Vidare inneheld driftsplanane konkrete resultatmål for formidlingsavdelinga. Desse blei revidert sist i 2018 (sjå strategiplanen 2020-22). I driftsplanen for 2020 lyder dei slik:

Formidlingsavdelinga ved Vest-Telemark Museum skal

- *utvikle og produsere utstillingar, aktivitetar/arrangement og publikasjonar som stimulerer til oversyn, forståing og kritisk refleksjon*
- *vedlikehalde og vidareutvikle formidlinga ved museets faste visingsarenaer*
- *legge museets faste arenaer til rette for publikum generelt, og for grupper med særskilde behov spesielt*
- *prioritere aktivitetsbasert formidling basert på fysisk rekvisittbruk, audiovisuell/digital stimulering og bruk av sosiale medium*
- *legge særskild vekt på formidling til born, unge og innvandrarar gjennom pedagogisk tilrettelegging og samarbeid med undervisningsinstitusjonar, DKS, Kulturtanken og andre*
- *bidra til museet si heimeside som informasjons- og formidlingskanal*
- *lære opp sesongtilsette formidlarar og utarbeide/fornye guideressursar.*

1.2.2 Eksterne føringar: relevans og mangfald

Hovud- og resultatmåla ved VTM er vakse ut av ei skjelsetjande utvikling på museumssektoren sidan slutten av 1990-åra. Inspirert av europeisk – spesielt britisk – museumspolitik, har synet på arbeidsmåten til musea endra seg. Konsolideringsprosessen som kom i kjølvatnet av denne utviklinga, har hatt som mål ei sterk profesjonalisering på bevarings- og dokumentasjonsområdet, saman med ei større vektlegging av samfunnsrelevans på formidlingssida.

I Stortingsmelding nr. 49 om Framtidas museum (2008-09) heiter det:

Det er et overordnet mål at museene gjenspeiler det samfunnet de er en del av. Museene er viktige premissleverandører i et moderne demokratisk samfunn og skal ha en aktiv samfunnsrolle. (s. 123)

Den norske avdelinga av ICOM (International Council of Museums) delar dette vidare opp i fire delmål innan formidlingsverksemda¹:

- fokusere på befolkningsgrupper som tidligere har blitt forbigått eller glemt
- gå inn i en dialog med lokalbefolkningen i større grad enn før
- tørre å stille kritiske spørsmål til etablerte sannheter
- løfte fram utfordringer ved dagens samfunn.

I tildelingsbrevet frå Kulturdepartementet for 2021 er dette sett som ei eiga satsing:

Regjeringa tek eit krafttak for mangfald. Det overordna målet er at kunst- og kulturlivet, media, friviljug sektor og idretten skal inkludera og vera tilgjengeleg for alle, ubunde av til dømes kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell orientering, funksjonsevne og/eller kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn og bustad.

Med krafttaket ynskjer Kulturdepartementet at heile sektoren medverkar til eit langsiktig og systematisk arbeid for å nå eit større mangfald av brukarar og deltakarar, av utøvarar, uttrykk og tilbod.

Kulturdepartementet bed tilskotsmottakarane utvikla eigne strategiar for å medverka til meir mangfald i kunst- og kulturlivet. Dette inneber at tilskotsmottakarane arbeider aktivt for å tryggja at arenaene deira vert opplevde som relevante, tilgjengelege og representative for alle. Dette kan til dømes gjerast gjennom eit aktivt arbeid for å nå ut til nye grupper og ved å rekruttera breitt frå heile folkesetnaden i landet.

Kulturdepartementet ynskjer at det vert lagt særskilt vinn på å inkludera samfunnsgrupper som er underrepresenterte. I dette ligg òg at institusjonane skal vurdere eige handlingsrom for å medverka til at kunst- og kulturuttrykk til samar og nasjonale minoritetar i større grad kan verta ein del av kulturlivet i heile Noreg.

Denne satsinga er meint spesifikt for 2021, men forsterkar føringar som har ligge til grunn for tildelingane i fleire år. **I denne planen vil ein bruke denne satsinga som eit høve til å tidfeste utviklinga av eit meir detaljert planverk for mangfald og inkludering.**

1.2.3 Born og unge

Eit viktig politisk einskildelement er satsinga på born og unge. Målet er ikkje eksplisitt gjeve i det sentrale planverket, men er med i fleire stortingsmeldingar om sektoren, sjå t.d. Stortingsmelding nr. 15 (2008-09) om Universitetsmusea. I Kulturrådets museumsvurdering for 2019 kan ein lese at 83% av musea i Noreg har ein spesifikk formidlingsplan for born og unge, ei auke på 10% frå 2017.

Mange støtteordningar innan kulturformidling inneheld eit insitament om å ta med born og unge som målgruppe i prosjekter det søkast midlar til. Formidling av kulturarv gjennom musea

¹ Pabst, Johansen og Ipsen: *Museer som aktive samfunnsaktører*, i: Mot nye relasjonar mellom museum og samfunn, Norsk ICOM, Vest-Agder-museet 2016, s. 6

er og meint å spele ei aukande rolle i Den kulturelle skulesekken (DKS) og liknande tiltak med støtte frå både fylkes- og kommunenivå, sjå Stortingsmelding nr. 8 (2007-08).

Mål for planperioden: lage ein spesifikk formidlingsplan for born og unge.

1.2.4 Oppleving og tilpassing

Eit museum er i utgangspunktet for alle, men det er ikkje «alle» som typisk går på museum. Ulike behov og forventingar spelar inn. Det er viktig å motivere nye publikumsgrupper ut frå desse, utan å gløyme dei «sjølvsgte».

Etter erfaringa har dei fleste museumsbesøkande ei forventning som kombinerer fire element med ulik vekt:

- A: Eg vil oppleve noko spesielt
- B: Eg har lyst til å møte andre (på museet)
- C: Eg ønskjer ny kunnskap og innsikt
- D: Eg treng formidling tilpassa mine behov.

Om ein freistar å dele publikum inn noko skjematisk på ein skala frå meir «opplevingsorientert» (A) til meir «tilpassingsavhengig» (D), ser ein kor samansett biletet kan vere:

	A	B	C	D
Tilreisande	XXX	XX	X	XX
Lokalbefolkning	XX	XXX	XX	X
Born og unge	XX	X	XXX	XX
Minoritetar	XX	X	XX	XXX
Funksjonsnedsette	XX	X	XX	XXX

Med andre ord treng òg opplevingsorienterte turistar tilpassing (til dømes språkleg), medan funksjonsnedsette òg har ønske om opplevingar som alle andre.

Formidlinga ved VTM skal difor kombinere desse fem oppgåver:

- Gje publikum ei oppleving utanom det vanlege
- Gjere gamal og ny kunnskap tilgjengeleg og forståeleg
- Formidle i spenningsfeltet attkjenning – utfordring
- Formidle pedagogisk/didaktisk til born, unge og minoritetar
- Syte for universell utforming og ålmenn tilgjenge.

Desse fem elementa skal vere med i vurderinga kvar gong ein lagar eit nytt formidlingsopplegg ved VTM, uavhengig av innhald eller presentasjonsform.

Å få til dette krev samarbeid og tverrfagleg tenking, sjå pkt. 1.3.

1.2.5 Medverknad og relevans

På museumsforbundets konferanse «Det relevante museum» i Trondheim i 2014 blei mange av musea sine «sjølvsgte» sanningar sett spørsmålsteikn ved, mellom anna når det gjeld korleis dei snakkar til publikum:

- Kven skal museet vere til for?

- Kva for ei forteljing er det museet forvaltar?
- Korleis kan ein betre utnytte publikum sine egne ressursar?
- Korleis kan museet bli «allemannseige»?

Eintydige svar er ikkje mogleg å gje, men spørsmåla er nyttige i utviklinga av formidlingstiltak. I eit meir anvendt perspektiv kan dei stillast slik:

- Kven skal dette formidlingstiltaket vere retta mot?
- Kva er tiltaket si rolle i forteljinga museet forvaltar?
- Korleis kan publikum bidra?
- Kva skal til for at lokalmiljø og publikum ser på tiltaket som «sitt»?

Eit formidlingstiltak som gjev ei definert målgruppe høve til medverknad og gjenkjenning (og gjerne ei utfordring ut frå dette), blir relevant og gjev eigarskap.

Formidlinga ved VTM skal streve etter å vere relevant på denne måten.

1.2.6 Bruk av teknologi

Oppliving og medverknad er to område der formidlingsteknologien har utvikla seg sterkt dei siste tiåra. Stikkord er m.a. digitalisering, audiovisuelle verkemedel, responsiv sensorteknikk, mobil kommunikasjon og sosiale medium.

Ikkje berre har teknologien blitt enklare og mindre kompetansekravjande i bruken, kostnadane er òg redusert betrakteleg. Eit underskog av spesialiserte bedrifter og konsulentar gjer dessutan implementering av ny teknologi lettare.

Utan å minske betydinga av «analoge» og tradisjonelle formidlingsgrep som tekstplansjar eller omvising, kan ein trygt slå fast at dagens publikum – og spesielt dei yngre – forventar ein viss standard på dette feltet.

Formidlinga ved VTM skal difor streve etter å vere oppdatert og å fornye seg på teknologiområdet. Det tyder å ta i bruk moderne digitale og audiovisuelle verkemedel og knyte til seg kompetanse på utvikling og drift av slike.

Ein skal og ha som mål å ta i bruk sosiale medium i samband med formidlingsprosjekt, sjå pkt. 2.5.2.

I tillegg skal VTM halde seg oppdatert på utviklinga innan museumspedagogikk, som metoden *telling by objects* (sjå pkt 1.2.6) og andre relevante formidlingsteknikkar.

For slik kompetanseheving og -utvikling skal det setjast av personalressursar og driftsmidlar på formidlingsdelen av driftsbudsjettet.

1.2.7 Eit metodisk utgangspunkt

Det er mange innfallsvinklar til museumsformidling, og metoderikdommen er stor.

Her skal det nemnast *tilhøvet mellom objekt og forteljing* som eit fruktbart utgangspunkt i VTM sitt formidlingsarbeid. Dette fordi historia til dei fleste av VTM sine einingar er tett knytt til innsamling av fysiske gjenstandar og bygningar, og fordi denne innsamlinga kan sjåast på bakgrunn av ei overordna nasjonal forteljing.

1.2.7.1 Forteljing gjennom objekt

Telling by objects (pars pro toto) er både eit velkjend og eit moderne formidlingsgrep. Det tek sikte på å bruke eit eller fleire konkret(e) objekt som kan sansast, som utgangspunkt for ei forteljing om immaterielle høve – «nedanfrå og opp», i motsetnad til ein meir klassisk tradisjonell historieformidling «ovanfrå og ned».

Metoden tek i bruk element frå fenomenologisk medvits- og persepsjonsfilosofi. Materiale, utforming, dekorasjon, plassering, bruk og omtale av eit objekt kan fortelje mykje om mentalitet, evner og livstilhøve hjå menneska som har laga dei, men og om trekk i tida dei ikkje var medvitne om.

Eit «objekt» kan òg vere ein person, ein bygning, ein stad eller eit fenomen av immateriell art slik det er definert under pkt. 1.3.2.3.

Metoden er t.d. bruka i det kjende prosjektet *A History of the World in 100 Objects* (2010), eit samarbeid mellom BBC og British Museum. «Making things, and then coming to depend on things, is what sets us apart from all other animals, and ultimately turns us into the humans we are today» (BM-direktør Neil MacGregor).

Frå Noreg kan ein nemne tre eksempel i bokform: *Norges historie i 25 ting* (Jørgen Bøckmann mfl., 2013), *Store Spel* om garden Vesaas i Vinje (Arne Vinje, 2019) og *Eit år på Haugo* (Ingebjørg Draugedal, VTM si eiga utgjeving, 2009).

1.2.7.2 Forteljinga bak forteljinga

Sjølv den historiske innsamlinga av gjenstandar og bygningar kvilar på si side på ei forteljing. Kvifor blei dei samla, kvifor akkurat her, kvifor akkurat desse? Kva er det som må til for at ein gjenstand skal bli del av ei museumssamling?

Ein stor del av VTM si gjenstands- og bygningssamling er påbyrja tidleg på 1900-talet då det vanleg å starte bygdemuseum rundt om i Noreg. Nokre av dei aller tidlegaste bygdetuna finn ein nett i Vest-Telemark: Kviteseid bygdemuseum blei skipa i 1907, Fyresdal bygdetun i 1909. For lokalsamfunna var dette viktige grep i oppbygginga av ein lokal og nasjonal norsk identitet etter sjølvstendet i 1905.

I tillegg kjem arven etter nasjonalromantikken som gav regionen Vest-Telemark ei spesiell rolle. Det var folkekunst samt handverks- og byggetradisjon frå fjellområda i Sør-Noreg som i andre halvdel av 1800-talet blei løfta opp som eit bilete på ein opphavleg og «ekte» norsk kultur som hadde overlevd tilsynelatande utan påverknad utanfrå.

Myten om det «urørte» øvre Telemark er i nyare tid blitt sterkt nyansert, men pregar framleis historieoppfatninga hjå mange – og smittar over på den lokale sjølvforståinga.

Å gjere folk medviten om slike underliggjande forteljingar kan vere eit godt hjelpemiddel til ei djupare forståing av korleis historie blir skrivne, og korleis den kan endre seg.

Perspektivet fremjar interessante motsetningar, t.d. mellom måtar minoritetar (som «finner» eller «tatarar») og deira handverk blei framstilt og formidla, eller maktforholda mellom handverkarar (ofte husmenn) og kjøparar (byborgarar eller storbønder).

At slike motsetningar kunne vere både sterkare og svakare i øvre Telemark enn andre stader i landet, høyrer med til forteljinga.

1.2.8 Etikk

Når det gjeld etiske grunnreglar, visar ein til ICOM sitt museumsetiske regelverk (siste utgåve, 2014) som VTM har slutta seg til. Her er m.a. bruk av sensitivt materiale, personvern og krav om å kunne etterprøve historiske opplysningar omtalt.

1.3 Samarbeid og tverrfagleg tenking

Sjølv om formidlinga ved VTM er lagt til ei eiga avdeling, kan ho ikkje isolerast frå andre delar av verksemda. Det er naturleg å seie at *alle museumsavdelingar driv med formidling*, t.d. i måten dei møter besøkande på, korleis dei gjer museets samlingar tilgjengelege og klare for bruk, eller i val av tema dei dokumenterer eller forskar på.

Dessutan er det uttalde formidlingsarbeidet avhengig av grunnarbeidet dei andre museumsavdelingane gjer med omsyn til dokumentasjon, konservering, bygningsvern, publikumskontakt mm. Det er og naturleg at dei andre avdelingane bidreg direkte til den uttalde formidlinga, både praktisk og ved å bidra til planlegging, kvalitetssikring av innhald og ved å føreslå nye tiltak.

På lik linje med at publikum skal kjenne eigarskap til museet, bør dei museumstilsette kjenne eigarskap til formidlinga, og vite om forteljingane museet representerer.

Det same gjeld for dei mange friviljuge som er knytt til museet via lokalstyra, støttegrupper eller historiske foreiningar som støttar opp om formidlingsarbeidet.

Formidlinga bør i val av tema ta omsyn til det som faktisk finst i samlinga eller på bygdetuna.

1.3.1 Publikumsarbeid

Tradisjonelt er det mange overlappingar mellom formidling og publikumsarbeid mot tilstellingar, pressarbeide, omvisingar, vertskap, digital informasjon, marknadsføring mm.

Aukande fokus på publikum sine behov og museets møteplassfunksjon krev eit tydelegare organisatorisk skilje mellom (innhalds)formidling og publikumsarbeid enn tidlegare. Ved VTM blei difor publikumsarbeid og -kontakt i 2019 lagt til ei eiga avdeling (Publikumstenester).

Det blei definert ei klårare oppgåvedeling, utan å miste synergien ut av syne:

	Publikumstenester	Formidlingsavdeling
<i>Museumsvertar</i>	Tilsetting og oppfølging	Opplæring
<i>Ikkje-museumsfaglege tilstellingar</i>	Hovudansvar	Støttefunksjon
<i>Museumsfaglege tilstellingar</i>	Støttefunksjon	Hovudansvar
<i>Gruppeomvisingar</i>	Booking	Kvalitetssikring
<i>Marknadsføring</i>	Hovudansvar	Støttefunksjon

<i>DKS / Kulturtanken mm</i>	Støttefunksjon	Hovudansvar
<i>Pressearbeide</i>	Delt ansvar	Delt ansvar
<i>Heimeside</i>	Hovudansvar	Bidragstytar
<i>Sosiale medium</i>	Hovudansvar	Bidragstytar
<i>Publikumsinformasjon</i>	Hovudansvar	Støttefunksjon
<i>Publikum sin medverknad</i>	Støttefunksjon	Hovudansvar

Publikums- og formidlingsavdelinga er dei to avdelingane som ligg nærast kvarandre når det gjeld utettervendt aktivitet. Eit godt eksempel er å utnytte potensialet i spesifikke tema ved t.d. temporærutstillingar. Kva som finst i butikken, eller på kafémenyen, er viktig for korleis formidlingstiltak appellerer til publikum. Her ligg det òg høve til inntekter for VTM. Det er difor viktig at avdelingane har jamleg og god kontakt.

1.3.2 Samlingsformidling

I pkt. 1.2.7 er bruk av konkrete objekt (gjenstandar, bygningar, plassar, personar eller immaterielle fenomen) i formidlinga av ei forteljing skildra som eit utprøvd og effektivt pedagogisk verkemiddel uavhengig av formidlingsteknikk eller -teknologi.

Museet sine samlingar av objekt er difor eit naturleg utgangspunkt – og avgrensing – for formidlingsarbeidet ved VTM.

Dette er ikkje uproblematisk. Eit dilemma i museumstenkinga har alltid vore motsetnaden mellom bevaring og bruk. Dette er ein legitim konflikt òg med omsyn til formidling.

Tradisjonelt visar motsetnaden seg i to ekstrem: på den eine sida reint monterbaserte formidlingskonsept («sjå, men ikkje rør»), på den andre nokså risikabel bruk av antikvariske bygningar, rom og gjenstandar, gjerne i samband med tilstellingar. Både tilnæringsmåtar finn ein framleis ved fleire av VTM sine einingar.

I dagens profesjonelle museumsverd blir bevaringstanken teke seriøst på ein heilt annan måte enn før (jf. VTM sin samlingsplan 2020-24 og sikringsplan 2020-24). Men med fokus på auka medverknad for publikum (og t.d. *telling by objects*) kjem òg eit ønske om formidling gjennom taktil oppleving og bruk, eller stemning, ljøs og lukt.

«Konflikten» mellom bevaring og formidling kan løysast gjennom tydelege reglar og instruksar som tek omsyn til både sider. Eit systematisk samarbeid mellom formidlingsavdeling, samlingsavdeling og FDV-avdeling er ein føresetnad for dette.

1.3.2.1 Fysiske gjenstandar/objekt

Som fysiske gjenstandar/objekt reknast òg fotografi, bøker, dokument, kunstverk og anna.

Samlingsavdelinga ved VTM delar museet sine gjenstandar/objekt i ulike kategori ved registrering. Gjenstandar/objekt som kan brukast med relativt låg risiko, er kategorisert «rekvisitt».

Ved taktil bruk i formidling skal den ansvarlege forsikre seg om at gjenstanden som brukast faktisk er ein rekvisitt. Ved unntak – og ved all bruk av gjenstandar/objekt

som ikkje er rekvisittar – skal formidlar forsikre seg om kva reglar som følgjer gjenstanden for bruk (t.d. hanskar) og lagring (t.d. syrefritt papir), og følgje desse.

Som ein hovudregel skal samlingsavdelinga alltid vere involvert når gjenstandar/objekt frå museet sine samlingar blir handtert, flytta, transportert eller teke fysisk i bruk. Samlingsavdelinga skal bli konsultert under utstillingsplanlegging – og kan bidra med utval, handtering og montering.

Ved gjenstandar/objekt som formidlingsavdelinga låner frå private eller andre museum har samlingsavdelinga det formelle ansvaret og skal difor bli teke med på råd, og få utlevert eit offisielt innlånsdokument.

1.3.2.2 Bygningar

I utgangspunktet vil ofte einskilde bygningar vere definert som meir tilgjengeleg og klarert for bruk i formidling enn andre. FDV-avdelinga har utarbeidd oversyn over alle bygg VTM har ansvar for, som tek høgde for dette.

Som ein hovudregel skal FDV-avdelinga vere involvert før antikvariske bygningar på ein av museet sine einingar blir teke fysisk i bruk for første gong, eller når bruksmåten blir endra. FDV-avdelinga skal bli konsultert under planlegging av nye stadbundne formidlingstiltak for å kunne lage eller justere førehandsreglar, rutinar og instruksar.

Når det gjeld potensielt farlege bruksmåtar (t.d. fyring i peis) skal det føreligge ei godkjenning frå FDV, og gjerne ein rutine som formidlarer må følgje.

1.3.2.3 Immateriell kulturarv

Som immateriell kulturarv reknast alle meiningsberande fenomen som ikkje (opphavleg) er eit fysisk objekt. Ein visar til utgreiinga *Immateriell kulturarv i Norge – en utredning om UNESCOs konvensjon av 17.10.2003 (ABM-utvikling 2010)* der det står:

Mondiacult-konferansen [1982] påpekte at kultur også var verdier, handlinger og kreativitet som kom til uttrykk gjennom blant annet språk, ritualer, tro, litteratur, kunst, mattradisjoner, medisin, teknologi, feiringer og håndverk.

Lydopptak av musikk eller tale, videofesta «taus» kunnskap om t.d. gamle handverks-teknikkar, brev, innhald i privatarkiv, opplysingar som kjem fram i samtalenotat eller forteljingar og songar som er notert ned, fell òg under dette, i tillegg til at dei kan vere fysiske objekt.

For immateriell kulturarv som er dokumentert og/eller arkivert i magasinet, gjeld det same som under 1.3.2.1.: at samlingsavdelinga skal bli teke med på råd før bruk. Vurderinga her gjeld ikkje berre fysisk handtering der det er mogleg, men òg etiske forhold som personvern, t.d. ved klausulering eller behov for løyve frå etterletne.

Når nytt immaterielt materiale blir samla inn i samband med eit formidlingstiltak, skal formidlings- og samlingsavdelinga ta ei felles avgjerd om materialet bør lagrast og registrerast inn i samlinga; sjå òg neste punkt.

1.3.2.4 Dokumentasjon

Eit sær s viktig element i samarbeidet mellom formidling og samling/FDV er oppdateringa av dokumentasjonen som er knytt til ein gjenstand, ein bygning eller eit immaterielt objekt. Dette er eit område som tidlegare ofte har blitt forsømt.

I samband med utstillingar, tilstellingar eller andre formidlingstiltak kjem det ofte fram nye opplysingar, rettingar av feil i eksisterande dokumentasjon eller heilt nytt materiale (t.d. i form av lydopptak). Det skal vere ein sjølvstendig del av formidlingsarbeidet ved VTM at slike opplysingar og immaterielle objekt blir registrert og/eller oppdatert.

Formidlingsavdelinga skal difor ha kjennskap til dei viktigaste registreringssystema som samlingsavdelinga nyttar, som Primus, Asta, Micromarc og FAMAC. Formidlingsavdelinga skal få hjelp av samlingsavdelinga og FDV til registrering og oppdatering.

Mål i planperioden: auke fokus på registrering og oppdatering av opplysingar i samarbeid med samlingsavdelinga.

1.3.3 Bygningsvern

VTM har dei siste åra satsa tungt på fleire prosjekt kring utdanning og rådgjeving innan bygningsvern. Desse prosjekta har eit formidlingspotensiale som til dags dato ikkje er utnytta.

VTM bør gjennom driftsplanlegging og fordeling av personalressursar freiste å gjere noko med dette.

Mål for planperioden: teste ut og lage ein plan for formidling av arbeidet med bygningsvern og privatarkiv.

1.3.4 Forsking

Per dags dato har VTM ikkje noko eiga forskingsavdeling. Det finst likevel ein forskingsplan (2020-25) der det heiter:

VTM har til ei kvar tid gåande ulike prosjekt som inneber dokumentasjons- og innsamlingsarbeid. Desse vert gjerne avslutta når restaureringa er fullført, samlinga ordna, utstillinga opna. Det er viktig å vere medviten om at slike prosessar kan ha potensiale for vidare kunnskapsutvikling og forskningsteljande resultat.

Formidlingsavdelinga har dei siste åra stått for utgjeving av fleire artiklar og bøker i samband med utstillingar og andre formidlingstiltak. Noko av dette har kvalifisert som forskning.

Gjennom personalpolitikk, høve til etterutdanning og driftsplanlegging skal VTM ha mål om å vidareutvikle kompetansen i formidlingsavdelinga (som blant dei andre tilsette) i vitenskapleg og akademisk tekstproduksjon, som eit supplement til ein ofte meir populærvitenskapleg framstilling i formidlingsarbeidet.

1.3.5 Prosjektarbeid

Prosjekt med (delvis) ekstern finansiering har gjennom fleire år bidrege til at formidlingsavdelinga har vore i stand til å gjennomføre tiltak som elles hadde vore for ressurskrevjande.

Storleiken har variert frå tilskot på nokre titusen til fleire million kroner, og prosjekta utgjer stadig ein viktig del av VTM sin økonomi.

1.3.5.1 Interne prosjekt

Interne prosjekt er oftast knytt til museet sine formidlingsmål og blir utført i hovudsak av formidlingsavdelinga sjølv, i tillegg til gjennom innkjøpte tenester. Det er gjerne snakk om bokutgjevingar, større utstillingar eller t.d. DKS-turnear. Slike prosjekt er ein naturleg del av formidlingsarbeidet.

Bidragstytarar er oftast Kulturrådet, Fritt Ord, Sparebank-stiftingar, Kulturtanken, private stiftingar og gåveforsterking frå Kulturdepartementet.

1.3.5.2 Eksterne prosjekt

Eksterne prosjekt inneber at eksterne aktørar kjøper tenester av formidlingsavdelinga. Slike prosjekt bidreg godt til økonomi, kompetanseheving og nettverksbygging, og dei gjer museet til ein relevant samfunnsaktør for omverda.

Bestillarar dei siste åra har vore Statkraft (2012/19), Regionalparken Telemarkskanalen (2013/16), Fyresdal kommune (2014), Tokke kommune (fleire mindre prosjekt) eller Dyrsku'n i Seljord (2015/20).

Ulempa med slike prosjekt er at dei – avhengig av opplegget – kan drenere formidlingsavdelinga (og andre avdelingar) for interne ressursar. Dei skal difor gjennomførast berre etter nøye vurdering. Ein kan t.d. leige inn ekstra personalressursar, som ved avtala om drift av Husflidstevlinga og -utstillinga for Dyrsku'n frå 2020.

1.3.6 Fysisk eigenproduksjon

VTM sitt formidlingsarbeide skil seg frå ein del andre museum ved at ein sidan etableringa av museumsbygget i Eidsborg i 2011 har satsa på eigenproduksjon av formidlingsmateriale og heile utstillingar med alle fysiske element. Dette har både fordelar og ulemper.

Fordelar:

- betydeleg tidsinnsparing pga. kort veg mellom planlegging, innhaldsproduksjon og fysisk utforming
- større eigarskap i – og ansvar for – formidlingsarbeidet hjå fleire avdelingar, samt kompetanseutvikling
- til dels betydelege økonomiske innsparingar.

Ulemper:

- lågare terskel for å setje i gang ad-hoc-prosjekt, og svekking av langsiktig arbeid og planlegging
- behov for spesialkompetanse i eigen bedrift, og tilsvarande fare for halv gode løysingar
- beslaglegging av interne ressursar, òg til drift og vedlikehald, i lengre periodar
- større avhengigheit av einskildpersonar.

Slik situasjonen er ved VTM i dag, kan ein slå fast at denne modellen har gjeve ein mykje større og meir variert produksjon av formidlingstiltak enn det elles ville vært mogleg, samstundes som modellen har påført internressursane periodiske belastningar.

Likevel opplevast fordelane ved å ha eigenproduksjon i huset større enn ulempene, og det er ikkje planlagt noko endring i dette. Det er viktig å ha ulempene i mente ved vidare planlegging.

1.3.6.1 Design, plotting, cutting mm.

VTM har pdd. utstyr og kompetanse til å designe og produsere plansjar, foliar, foto/video/animasjon, layout og lyd for bruk i utstillingar og utgjevingar i eige hus. Mesteparten av utstyret blei kjøpt i 2011 og er lokalisert ved hovudbølet i Eidsborg. Det har for lengst amortisert seg, men byrjar no å bli slitt.

Mål for planperioden:

- Oppdatering og utskifting av teknisk utstyr
- Oppgradering av relevant intern IT-kompetanse
- Sikring av kompetanseoverføring
- Sikring av relevant ny kompetanse ved nyttilsettingar.

1.3.6.2 Bygging

I FDV-avdelinga til VTM finst mykje byggteknisk kompetanse, både blant tilsette og hjå eksterne handverkarar som kan leigast inn for oppdrag.

VTM har òg verkstad og maskinar i Eidsborg som gjer bygging av t.d. spesialtilpassa montrar inkl. pleksiglas og belysning mogleg.

Ein ønskjer å halde på denne ressursen inntil det blir bestemt noko anna, under føresetnad at ein tek høgde for dette i driftsplanlegginga.

1.3.7 Samarbeid med lokalstyra

VTM har ein struktur der kvar eining har si eiga organisering mot. bygningsmasse, eigarskap til ev. samlingar og lokale aktivitetar. Kvar eining har sitt lokale styre, ofte forankra i kommunen og/eller ei lokal foreining. Avtalar som fornyast kvart 5. år regulerer ansvarsområde og samarbeid mellom desse og VTM.

Aktiviteten i lokalstyra spenner frå tilnærma fråverande ved nokre få einingar, til svært aktiv deltaking i planlegging og gjennomføring av museumsarbeidet ved fleire andre.

Dei aktive lokalstyra kan bidra med ei rekkje tiltak knytt til formidling:

- Framlegg til nye lokale formidlingstiltak og aktivitetar
- Bidrag til innhaldsproduksjon for lokale utstillingar
- Planlegging og gjennomføring av (ofte kunst- og sals-)utstillingar i eigen regi
- Omvisingar utanfor sesong
- Praktisk sesongførebuing (t.d. dugnadar)
- Gjennomføring av eigne eller felles aktivitetsdagar.

Samarbeidet mellom VTM og lokalstyra er ein føresetnad for at museet klarar å gjennomføre sesongen ved alle sine einingar. For å oppnå dette har museet faste kontaktpersonar for kvar eining blant dei tilsette, som deltek i lokale styremøte som observatørar.

Lokalstyra melder inn sine behov og idear til VTM sentralt kvar haust. Dei samlast og til ein årleg fagdag og til årsmøtet i museets representantskap.

Å vedlikehalde og utvikle lokalstyra sitt eigarskap til den lokale eininga så vel som til VTM som konsolidert museum er ekstremt viktig og nyttig, ikkje berre for formidlingsavdelinga.

Mål for planperioden: vidareutvikle og utvide samarbeidet med lokalstyra og lokale ressurspersonar i samband med nye formidlingstiltak.

2 – FORMIDLINGA VED VTM

2.1 Basisforteljinga

I 2013 blei 10 ulike einskildbrosjyrar for VTM sine einingar slege saman til ei felles brosjyre. I samband med dette blei det gjort eit arbeide for om mogleg å setje einingane i ein samanheng, slik at kvar av dei kunne fortelje sin del av historia om Vest-Telemark.

Denne felles forteljinga har sidan vore retningsgivande for arbeidet med å formidle heilskap i ulikheita.

2.1.1 Historiske grunnlinjer i formidlinga

Tre «historiske spor gjennom Vest-Telemark» blir framheva som dei viktigaste:

- mineral- og industrihistorie (jarn, brynestein og kopar)
- bondekultur (folkekunst og byggjeskikk, samt skikultur)
- overgangen frå folkekunst til meir borgarleg kunst (innan skulptur, måleri og musikk).

Spora kjem fram på ulik vis ved dei einskilde einingane, i infrastrukturen rundt dei og gjennom sentrale personar/kunstnarar som er knytt til dei:

Jarn, brynestein og kopar

*Fyresdal bygdemuseum
(jarnvinne/gravhauger)*

*Eidsborg (brynesteinsbrotet og
-sliperiet, Liosmia, Kanalparken)*

Åmdals Verk gruver

Dei eldste spora etter jarnvinneanlegg i Vest-Telemark er frå dei første hundreåra av vår tidsrekning. I folkevandringstida ca. 400–600 e.Kr. blei ei rekkje gardar etablert. Gravhaugane i **Fyresdal** er frå denne tida. Etter kvart klarte ein å lage stål som måtte slipast, og sal av brynestein frå skiferbrota i **Eidsborg** tok til frå 700-talet. Dette vart den fyrste eksportvara vår og del av Nordsjø-handelen.

Den varierte geologien baud på fleire fortrinn. På 1500-talet byrja norsk bergverksdrift. Danskekongen utrusta tyske bergfolk og det var til Vest-Telemark dei kom. Kopargruver finn me fleire stader, men på **Åmdals Verk** kan du besøke gruvane og lære om drifta der frå 1691 til 1945. Telemarksvassdraget var viktigaste vegen ut for varene. Frå 1600-talet fekk også tømmeret verdi, og tømmerdrift vart ei viktig næring. Frå Vest-Telemark gjekk ein straum av brynestein, malm og tømmer, men også smør, kjøt, vilt og fisk. Dette var også beitelandet og veidlandet. Transporten og handelen batt Vest-Telemark til resten av verda. Dei gav arbeid og impulsar utanfrå. Kanaliseringa av vassdraget byrja i 1861, og frå 1892 kunne ein segle på éin kjøl frå Vest-Telemark og til havet. Ein ny æra vart innleidd for turisme, industri og handel: **Telemarkskanalen** vart hovudvegen mellom Aust- og Vestlandet.

Folkekunst og byggjeskikk

*Eidsborg (bygdetun, utstillingar)
og Eidsborg stavkyrkje*

*Norsk Skieventyr Morgedal og
Øverbø (Sondre Norheim)*

Grimdalstunet (fjellgard)

Fyresdal bygdemuseum

*Kviteseid bygdetun og
Kviteseid gamle kyrkje*

Øyfell bygdemuseum

Mylarheimen

Ingen annan stad kan du finne så mange bevarte mellomalderhus i tre som i Vest-Telemark. Grove, malma furustokkar vart nøye plukka ut til loft, bur og stoger. Odelsbonden bygde ikkje berre for sjølve seg, men også for etterkomarane. Mange av husa ser du framleis på gardane rundt om. På friluftsmusea våre i **Eidsborg, Kviteseid, Fyresdal og Øyfell** kan du studere dei og samanlikne med seinare byggjeskikk. Her kan du dessutan oppleve interiør, reiskap og bruksgjenstandar. Handverket har vore høgt verdsett, og i tillegg til brukseigenskapane vart mykje også gjeve estetiske kvalitetar. Folkekunsten blømde særskild frå 1700-talet og framover. Ut frå handverks- og materialkunnskap sprang også utviklinga av skimakinga, og gjennom dette skileiken. Frå **Morgedal** kom pionerane som med konkurransar, oppvisingar og jamvel polferder la grunnlaget for skisporten.

Skulptur, måleri og musikk

Eidsborg (temporærutstillingar)

Grimdalstunet

*Kviteseid bygdetun (Gunnar
Utsond)*

Dyre Vaa-samlingane

Knut Skinnarland-samlinga

*Vinje Biletgalleri (Henrik
Sørensen og Harald Kihle)*

Mylarheimen

Under nasjonalromantikken frå midten av 1800-talet vart det henta mange motiv frå natur og folkeliv i Vest-Telemark. Men også i seinare epokar kom målarar hit for inspirasjon, som **Henrik Sørensen** og **Harald Kihle**. I tillegg har regionen fostra mange eigne kunstnarar, som dei fire store bilethoggarane **Gunnar Utsond, Anne Grimdalen, Dyre Vaa** og **Knut Skinnarland**. Ingen annan region i Noreg har så mange og sentrale bilethoggarar. Også innan musikk finn ein her store utøvarar, slik som den vidgjetne spelemannen Tarjei Augundsson, kjend som **Myllarguten**.

Andre tema som er knytt til basisforteljinga og representert i ulike samanhengar:

- «Innlandsvikingen» (landbruk, jarnvinne, «dvergsmiing», religion)
- Draumkvedet (mellomalderballade frå 13/1400-talet)
- Institusjonshistoria (lokale og regionale organisasjonar og lag)
- Utvandringa til USA
- Krigshistorie (2. verdskrig)
- Reiselivshistorie
- Namngjevne kunsthandverkarar (innan rosemåling, treskurd, tekstil, kniv, sylv, smiing mm.)
- Regionalt kjende kunstnarar (måleri, folkemusikk, diktning)
- Historiske personar (Rikard Berge, Øystein Vesaas, Olav Bjaaland osv.)

Basisforteljinga er ikkje utfyllande. Det vil alltid vere mogleg å finne andre og nye innfallsvinkel eller tema, noko som òg er ønskjeleg i samband med temporærutstillingar eller særskilde formidlingsprosjekt, bokutgjevingar osv.

Likevel er det basisforteljninga som naturleg vil stå sentralt når ein utformar nye prosjekt, permanente utstillingar eller marknadsføring av museumsinnhaldet.

2.1.2 Refleksjon og kritikk

Ein kvar historieforteljning bør bli utsett for kritisk refleksjon, slik det er nedfelt i VTM si målsetting for formidlinga, sjå pkt. 1.1, eller i eksterne føringar, sjå pkt. 1.2.2.

Om ein i denne planen vil seie noko om moglege utgangspunkt for kritisk refleksjon utover dagsaktuelle problemstillingar, kan ein vise til pkt. 1.2.2 og 1.2.7.2 og trekkje fram desse to:

- Minoritetar og gløymde/utdefinerte folkegrupper si stilling i historia og historieformidlinga
- Etablerte sanningar basert på historieskriving frå ei anna tid.

Elles vil eit kvart tema by på høve til å ta eit kritisk perspektiv. Her har formidlinga sjansen å utfordre ein konservativ arv. Å lage ei utstilling om ein historisk person tyder t.d. ikkje lenger å sette personen ukritisk på ein sokkel, slik tradisjonen ofte har vore.

2.1.3 Ufortalt historie

Dette er eit dagsaktuelt felt som ein del museum i Noreg utmerkar seg på.

Dokumentasjon og formidling av samtidshistorie (gjennom intervju, dagbøker, brev eller spørreskjema, eller gjennom innsamling av gjenstandar mm. frå vår eigen tid) kan vere eit supplement til historieformidlinga, og ikkje minst leggje grunnlag for framtidig historieskriving.

Eit enda viktigare dokumentasjonsarbeid mot. ufortalt historie er å få eldre kunnskapsberarar til å fortelje om tema/fenomen dei hugsar, før dei faller bort.

Det er for tida ikkje ressursar ved VTM til å gjere slikt innsamlingsarbeid systematisk, utan evt. innanfor klart definerte tema eller prosjekt.

2.1.4 Stadbasert læring

Tilhøva ved VTM ligg særst godt til rette for stadbasert formidling. I staden for å formidle i eit nøytralt (undervisings)rom, kan formidlinga gå føre seg på ein fysisk stad eller i eit område som er knytt til temaet. Omvisingar og stadbaserte skuleopplegg er VTM sine faste (og noko av dei beste) tilbod innan denne sjangeren.

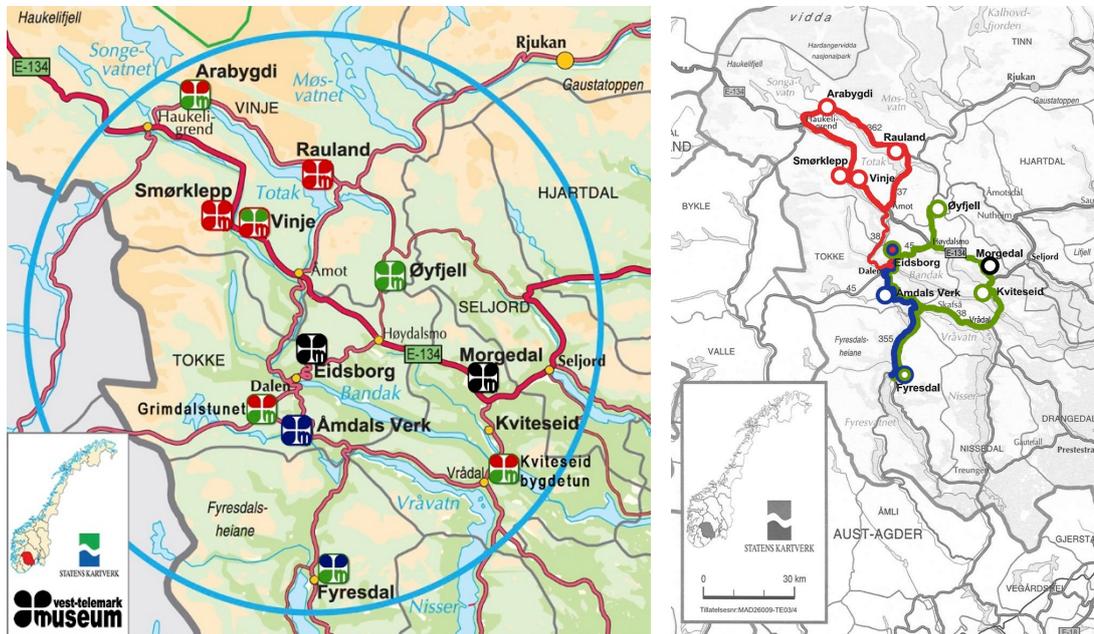
Digital formidling på autentiske stader er og under utvikling ved VTM. GPS- og QR-kodebasert teknologi gjer det mogleg å ta imot stadbasert informasjon kvar som helst gjennom en smarttelefon eller anna mobilt digitalt utstyr. I 2020 blei den første GPS-baserte formidlingsløypa ved VTM opna (Morgedalsløypa), ved bruk av museumsappen (sjå pkt. 2.4.3).

Det er planer om å utvikle fleire digitale løyper ved einingane der utandørs formidling ved sjølvsyn er mogleg heile året.

Mål i planperioden: etablere digital utandørs formidling ved dei fleste av einingane der dette er hensiktsmessig.

2.1.5 Rundturar

I samband med fellesbrosjyra blei det utarbeidd eit fargekodesystem som skulle motivere publikum til å vitje fleire einingar på temabaserte rundturar, knytt til basisforteljinga sine tre hovudkapittel. Rundturane fekk fargekodar på eit kart (hovudmuseum = svart, mineral/industri = blått, bondekultur = grønt, kunst = raudt):

NB. Karta er frå før formidlinga ved Vinjestoga gjekk over frå VTM til Vinjesenteret/Nynorsk Kultursenter.

Systemet er så langt ikkje fylgt opp systematisk mot. skilting, detaljert informasjon på heimesida eller bruk i museumsappen (medan avstanden til «neste» museum er oppgjeve både i appen og i brosjyren). Ei hovudutfordring er nettopp avstandane som gjer at ein vanleg bilturist knapt rekk over meir enn to-tre einingar på ein dag.

Mål for planperioden: jobbe vidare med temarutane som set einingane i samanheng.

Publikumsavdelinga arbeider og med vandreruter (VandreTelemark) og ulike kart, i samarbeid med VisitTelemark og kommunane, sjå 2.2.2.

2.2 Utandørs miljø

Museumsopplevinga ved VTM sine einingar er mykje prega av det ytre miljøet og inntrykk knytt til bygningar og landskapet rundt. Mange einingar har og eit utandørs område som er tilgjengeleg året rundt og utanom eininga si opningstid. Skilting, markering med banner, GPS-/QR-kode-basert digital formidling og tilrettelegging for fysisk omvising utandørs utgjer difor ein viktig del av formidlingsarbeidet.

2.2.1 Bygdetun

VTM formidlar «opne» utandørs miljø med antikvariske bygg ved 6 einingar:

- Eidsborg (stavkyrkje, bygdetun inkl. gardane Uppistog og Nistog Vindlaus, rekonstruksjon av ein husmannsplass, landbruksmiljø)
- Grimdalstunet (ein av regionens mest komplette og best bevarte fjellgardar)

- Kviteseid bygdetun (inkl. Kviteseid gamle kyrkje)
- Øyfjell bygdemuseum
- Fyresdal bygdemuseum
- Øverbø i Morgedal (Sondre Norheim sin fødestad).

I tillegg kjem opplevinga av museumshistorisk og arkitektonisk interessante bygg som Vinje biletgalleri, museumsbygget i Øyfjell eller hovudbygga ved Åmdals Verk Gruver.

Bygdetuna er tradisjonelt sett saman av bygg med ulik alder, flytt til tunet frå gardar i området. Tuna er altså kunstige miljø skapt ut frå ein museumspolitisk tanke / nasjonal impuls (jf. punkt 1.2.2). Unntak er Grimdalstunet som er ein komplett fjellgard på sin opphavlege plass, og dei to Vindlaus-gardane i Eidsborg.

Tuna er ulike i samansettinga. M.a. finst dei eldste bygga i Fyresdal (der det òg er gravhaugar) og på Grimdalen, dei mest staselege i Kviteseid (frå m.a. storgarden Flekstveit i Lårdal), dei mest varierte mot. bruk i Eidsborg, og dei nyaste i byggjestil i Øyfjell.

Bygdetuna er unike som utandørs oppleving, spesielt for utanlandske besøkande, også utan at ein kan gå inn i husa. Tuna er opne heile året og har difor òg ein park- og rasteplassfunksjon. Det førar til at dei har ein del besøkande som deltek i museumsopplevinga, men som ikkje er betalende museumsgjester. Det er berre i sesongen desse blir telt.

Utover utandørsmiljøet er tilgang til husa opplagt eit særst viktig formidlingselement. Ved VTM opnast 47% av dei antikvariske bygningane rundt om for innsyn i sesongen. Dette er eit bra tal, men potensialet for å auke det er likevel til stades.

Mål for planperioden: Formidlings-, samlings- og publikumsavdelingane skal samarbeide om å opne eitt nytt bygg for publikum kvart år.

Det er pdd. ikkje noko samanhengande formidling av bygdetuna utover fellesbrosjyren og forsøket med reiseruta skildra i pkt. 2.1.5. Fyresdal bygdemuseum, Kviteseid bygdetun og Grimdalstunet har fått historia si utgjeve i bokform.

Tre formidlingstiltak er aktuelle for utandørs anlegg utanom sesongen:

- skilting av tun og einskildbygg
- formidling via museumsappen og GPS/QR-koder (telefon)
- informasjon på VTM si heimeside.

Skilting er pdd. gjennomført alle plassar utanom Grimdalstunet. App-basert formidling finst berre ved Øverbø i Morgedal, medan informasjonen på heimesida er til dels ufullstendig.

Ein samanhengande formidling av bygdetuna, t.d. gjennom ein (digital?) reiseguide, vil framleis vere aktuell å prøve, sjå pkt. 2.1.5.

Ved bygdetunet i Eidsborg er det planlagt eit restaureringsprosjekt av eit av verdas eldste profane trehus, Stålekleivloftet (1167), som og vil innehalde formidlingstiltak.

I Øyfjell er fleire bygg under oppføring (både antikvariske og nye) som vil utvide bygdetunet.

Mål for planperioden: ha auka fokus på bygdetuna som utandørs formidlingsarena. Opne eitt nytt bygg for publikum i året.

2.2.2 Vandreruter og kulturstiar

Kring fleire av VTM sine einingar ligg kulturminne som er tilgjengeleg gjennom stiar og rundturar. Nokre eksempel:

- Brynesteinvandringa i Eidsborg
- Skjerpenuten ved Åmdals Verk Gruver
- Naturstien ved Grimdalstunet
- Morgedalsløypa ved Norsk Skieventyr
- Kulturstien mellom Mjonøy og Vinje Biletgalleri.

Stiane er ikkje (berre) museet sitt ansvar, dei er ofte vedlikehalde av kommunen eller ei lokal foreining. Likevel har formidlingsavdelinga ved VTM interesse av å bli involvert, t.d. når det skal produserast innhald for skilting eller formidling via museumsappen/nettet.

Det er fleire nye stiar under planlegging, som vegen til Ravnejuv i Eidsborg, eller ein rundtur på Verkenstomta i Åmdals Verk. Oppgradering av eksisterande ruter med app-formidling (GPS/QR-koder) er òg eit ønskja tiltak.

Mål for planperioden: fleire utandørs formidlingsløyper, i samarbeid med Publikumsavdelinga.

2.2.3 Aktivitetspark

Utandørs aktivitetar er eit populært tilbod i sesongen, spesielt til barnefamiliar, og bidreg til auka besøkstal. Planlegging, bemanning og drift fell naturleg under publikumsavdelinga og/eller lokalstyra sitt ansvar, medan formidlingsavdelinga vil vere involvert i oppbygging, kvalitetssikring av innhald, skilting og tilrettelegging.

Pdd. finst organiserte utandørs sesongaktivitetar ved desse einingane:

- Eidsborg (aktivitetspark med kanalmodell/slusing, lafting, arkeologi, bogeskjoting, runerissing mm. Ulike handverksaktivitetar)
- Kviteseid bygdetun (handverk mm. i regi av lokalstyret)
- Øyfjell bygdemuseum (handverk mm. i regi av lokalstyret)

Ved Norsk Skieventyr i Morgedal er eit større utandørs anlegg for formidling av fløytings- og vassdragshistorie under planlegging, i samarbeid med kommunen og det lokale næringslivet, organisert gjennom «Sentrumsprosjektet».

Det er eit ønskje å skape lokalt styrt handverksaktivitet òg ved Fyresdal bygdemuseum.

Mål for planperioden: fokus på utviklinga av fleire aktivitetar ved einingane, i samarbeid med Publikumsavdelinga.

2.3 Utstillingar

Utstillingane ved VTM er pdd. formidlingsavdelinga sitt viktigaste arbeidsfelt.

VTM har ingen eigen kurator. Funksjonen ligg difor til formidlingsansvarleg som hovudkoordinator/produsent, og direktør som fagleg ansvarleg redaktør.

2.3.1 Basisutstillingar

Alle VTM sine einingar har f.t. minst ei permanent basisutstilling, med unntak av Fyresdal bygdemuseum og Myllarheimen.

- Eidsborg: Husgudar kring ca. år 1000 (avsluttast/erstattast i 2021)
Folkekunst i Vest-Telemark ca. 1500 – ca. 1970
Draumkvedet (ny 2021)
Folkedrakt og bunad ca. 1800 – ca. 1970
Staskniven frå Telemark ca. 1920 – i dag
Industribygda Lårdal ca. 1890 – ca. 1990
Tokkeutbygginga 1956 – 1987 (Statkraft Visingscenter)
Brynestein frå Eidsborg ca. 700 – 1952
Gjenstandsutstilling frå Fellandsamlinga
- Norsk Skieventyr: Skileik og -kultur i Morgedal ca. 1840 – i dag
Sondre Norheim – den moderne skisportens far
Olav Bjaaland og sydpolekspedisjonen i 1911
Skiutvikling og -teknikk ca. 1700 – i dag
Østbye Skivoks ca. 1914 – ca. 1980
Cato Zahl Pedersen – «Unarmed» til Sydpolen 1994/95
New School – den nye skileiken på 2000-talet
Fakkelstafetten ved OL i Lillehammer 1993/94
- Åmdals Verk Gruver: Modellutstilling om koparproduksjon 1691-1945
Smi- og jarnreiskap frå gruvene
Geologi- og steinutstilling om Vest-Telemark
Figurtablå inne i gruvene
Historisk fotoutstilling (Brårjordet), kjem i 2021
- Grimdalstunet: Skulpturutstilling Anne Grimdalen (1899-1961)
Måleriserien «Draumkvedet» av Karl Erik Harr (1994)
- Kviteseid bygdetun: Skulpturutstilling Gunnar Utsond (1864-1950)
Gardslivutstilling i Flekstveitstoga (pdd. i ustand)
Gardsreiskap og -utstyr i Rogdelilåven
- Øyfjell bygdemuseum: Nystogsamlinga (frå Mannås i Vinje)
Juveutstillinga (Husgeråd frå «Juvekongen» i Øyfjell)
«Alt mogleg»-utstilling (reiskap, drakter, rosemåling, husgeråd og «snurrepiperi»)
- Dyre Vaa-samlingane: Skulptur- og kunstutstilling Dyre Vaa (1903-1980)
Skulptur- og kunstutstilling Tor Vaa (1928-2008)
Grafikkutstilling Svallaug Svalastoga (1920-1978)
- Knut Skinnarland-samlinga: Skulptur- og kunstutstilling Knut Skinnarland (1909-1993)
- Vinje biletgalleri (nytt namn kjem i 2021): Måleriutstilling Henrik Sørensen (1882-1962)
Måleriutstilling Harald Kihle (1905-1997)

I Sørensenhytta er det planlagt ei utstilling med møblar og husgeråd som blei flytt saman med hytta frå Mo i 1950.

Fyresdal bygdemuseum: her er det f.t. inga basisutstilling. På «Bakeriet» er det fleire rom med m.a. skomakarutstyr og ei leilegheit frå kring 1900. I museumsbygget i Øyskogen er det sett opp ei lita skuleutstilling som kan opnast ved behov.

Myllarheimen: ei gamal utstilling her er ikkje i bruk lengre. **Her skal det i planperioden (2022) lagast eit innandørs tablå som kan sjåast gjennom glasa på stoga.**

Nokre av utstillingane er av eldre type og uendra sidan konsolideringa 2002-04, medan desse har blitt delvis eller totalt revidert:

- Eidsborg (fortløpande 2011-20)
- Knut Skinnarland-samlinga (2015)
- Norsk Skieventyr (2016)
- Åmdals Verk gruver (2017)
- Grimdalstunet (2018).

Kvart år vil formidlingsavdelinga gjere mindre eller større tiltak for å vedlikehalde, tilpasse eller oppgradere basisutstillingane, delvis basert på innspel frå lokalstyra i «haustbrevet» året før.

Mål for planperioden: delta i arbeidsgruppa som er sett til å revidere basisutstillinga ved Øyfjell bygdemuseum.

Det er mogleg at det vidare arbeidet med Rauland Kunstmuseum og Harald-Kihle-samlinga vil få følgjer for dei fire skulpturutstillingane og for Vinje biletgalleri, sjå pkt. 3.3.4.

2.3.2 Temporærutstillingar

Dei sesongbaserte utstillingane er det viktigaste instrumentet for å halde museumsformidlinga ved VTM aktuell frå år til år, og for å oppnå målet om samfunnsrelevans og medverknad (sjå pkt. 1.2.2. ff.). Nokre av utstillingane kan kome saman med bokutgjevingar eller andre tilleggs-element som tilstellingar eller seminar.

Temporærutstillingar (oversyn sjå neste side) legg beslag på ein stor del av ressursane til formidlingsavdelinga. Sidan 2012 er det gjennomført totalt 38 midlertidige utstillingar, fordela på 21 heilkuraterte og -produserte, 27 produserte (vil seie kuratert av andre) og 10 innleigde.

Talet temporærutstillingar gjer at VTM ligg nokså godt an på museumsstatistikken til Kulturdepartementet og blir vurdert som tilfredsstillande når det gjeld formidling.

I 2015 blei utlånsverksemda til Nasjonalmuseet sterkt redusert, og opningstida ved museet i Eidsborg blei redusert frå heilårsopen til sesongopen året etter. Difor har talet innleigde utstillingar gått sterkt ned sidan då.

Det er eit mål at planlegginga av nye temporærutstillingar skal ha eit perspektiv på 3 år (førebuing) og 5 år (tema).

Mål for planperioden: fornye 5-års-planen for temporærutstillingar (sjå del 4) kvart år.

År	Heilkurterte utstillinger inkl. produksjon	Utstillingsteknikk og produksjon	Innleigde utstillingar
2012			Maktens bilete (Rettsmuseet) VTME Eg er det tilfeldig sin plan og meitemarken si reise (Kurt Johannessen, Nasjonalnuseet) VTME
2013	Kvinnestemmerett 100 år (inkl. hefte) VTME Vrangfoss slusepark 1 (eksternt prosjekt)	Og blomane ropa på meg (Knut Hovden) VTME D.D.S.Ø.I.F (Dyr Du Skulle Ønnske Ikkje Fans, Jo Nesbø, Pjotr Sapegin, Kristin Günther, Aschehoug Forlag) VTME Kistetepper KB	Eit ferdaminne (Arne&Carlos, Nasjonalnuseet) VTME Det nye Ijoset (Daniel Rybakken, Nasjonalnuseet) VTME Eventyrleg (Kittelsen&Werenskiold, Nasjonalnuseet) VTME
2014	Fire blikk (Kjøning, Sandaaker, Holm, Vesaas) VTME Huvestad – Eidsvollsmannen frå Øvre Telemark (Utstilling og bok) VTME Kyrkjene som forsvann (inkl. hefte) FB Arbeidshesten ØB	Gull i veggane (Torild A. Fossnes) VTME Kufteskogen (Liv S. Jakobsen) VTME De kalde lekene (Tarjei Gjelstad) NSE Femmila (Tor Gotaas) NSE Lunden Krins (Vraa/Fjalestad) KB	Lyden av kunst (Tori Wraanes, Camille Norment mfl., Nasjonalnuseet) VTME
2015	Vest-Telemark i det 21. hundreåret (foto av Luca Berti, utstilling og bok) VTME Eldrid Robberstad KB Nystogsamlinga ØB Revisjon hovudutstilling KSS Dyrsku'n 150 år (eksternt prosjekt)	Leve høgt og sveve fritt (Jostein Hellevik) VTME Skilbragtrepper (Norma Hardang) VTME Telemark på kryss og tvers (foto) VTME Snowshoe Thompson (Halvor Kleppen) NSE Bruane i Kviteeid KB Folkestadbyen FB	Deres Majestet (Elgutstilling, Naturama) VTME Ja takk, begge deler (Minoritetsmusikk, Ringve) VTME Kraft i vatn (Kulturminner, NVE)
2016	Kombayah (draktutstilling) VTME Ny hovudutstilling Norsk Skieventyr NSE Ole Blom (Utstilling og bok) KB Vrangfoss Slusepark 2 (eksternt prosjekt)	Kjærligleikens strømpes (Annemor Sundbø) VTME Gunvor Mandt KB	
2017	Ny gruveutstilling ÅVG Poteten KB Kubbestolen Gongestogo	Pjusken (Jostein Hellevik) VTME Gamle bilete ØB	
2018	Ny skulpturutstilling Anne Grimdalen AGM Åsmund Kleiv NSE Solveig Muren Sanden KB Ull Gongestogo	Forfall – gardane me forlét (foto) VTME Team Telemark NSE Åmdals Verk før og no (foto) ÅVG Tarjei Dalastøl ØB	
2019	Nytt visingsenter Statkraft VTME Sveip, lagging, holing og dreing Gongestogo Hølje Gonge Gongestogo	Kosaskulen KB Aanund Brekke ØB Miling Svalastog DVS Smedutstilling ØB	
2020	Draumkvedet (lyduttstilling) VTME Red River Girl (Utstilling og bok) VTME		Queen of Skis (Valdres Museum) NSE

2.3.3 Vandreutstillinger

Det er for tida ikkje ressursar ved VTM for å produsere utstillingar som kan leigast ut til andre museum.

Som eit planlagt unnatak blei delar av utstillinga *Red River Girl* (2020 og 2021) i tråd med prosjektplanen leigd ut til HCSCC (Hjemkomst Center) i Moorhead, og til Norway House og Sons of Norway i Minneapolis, alle i Minnesota, USA.

2.3.4 Digitale utstillingar

Det er for tida ikkje ressursar ved VTM for å produsere reint nettbaserte utstillingar.

Ut frå målsettinga er det likevel eit ønskje at nye utstillingar skal supplerast med digitalt tilleggsmateriale.

Mål for planperioden: nye utstillingar skal helst ha ein nettbasert del som går utover rein informasjon og marknadsføring.

2.4 Tilrettelagt formidling

Tilrettelagt formidling tyder at alt som blir produsert av formidling ved VTM skal vere tilgjengeleg for flest mogleg, og særskild for utsette grupper som born/unge, eldre, funksjonsnedsette, minoritetar, flyktingar mfl.

Gjeve omfanget av formidlingsområdet til VTM, både geografisk, fysisk og innholdsmessig, er dette eit krevjande mål. Men strategiplanen til VTM seier tydeleg at ein skal *nå ut til alle grupper med særskild vekt på born og unge* og at ein skal *legge museets faste arenaer til rette for publikum generelt, og for grupper med særskilde behov spesielt* (jf. punkt 1.2.1).

Det har dei siste åra vore relativt lite fokus på andre særskilde grupper enn born og unge og til ein viss grad minoritetar. Dette heng saman med ressursar og gjeld ikkje berre for formidlingsavdelinga.

2.4.1 DKS og grunnskular

Dette er området der VTM si tilrettelegging og formidling svarar mest til målsettinga om å prioritere born og unge, jf. 1.2.1 og 3.

DKS tyder «Den kulturelle skulesekken» og er ei ordning der kommunane eller fylket (som skuleeigarar) mottok gratis kulturarrangement for skuleelevar. Arrangementa blir utvikla, finansiert og administrert av (eller for) Kulturtanken (tidlegare Rikskonsertene), som igjen er finansiert av to departement (Kultur og Kunnskap).

Ein del av DKS-tilbodet skal vere formidling av kulturarv. Når det gjeld grunnskulane, der kommunane er skuleeigarar, er tradisjonen at kommunane mottok midlar direkte frå DKS-systemet, som dei kan bruke til å transportere elevar til museum eller andre formidlingsstader.

VTM som mottok årleg driftsstøtte frå fem av dei seks kommunane i Vest-Telemark, tilbyr DKS-programma gratis til grunnskulane i desse kommunane.

Samarbeidet mellom VTM og dei seks kommunane i Vest-Telemark er svært ulik. Etter ei rullering i 2020 har VTM no faste DKS-avtalar av ulikt omfang med tre kommunar: Tokke, Kviteseid og Fyresdal. Dei andre kommunane brukar tilbodet berre sporadisk.

Desse DKS-tilbod blir for tida bruka:

TOKKE	1. klasser: Jol i gamle dagar. Tveitenstoga, joleverkstad Eidsborg 5. klasser: Tur på kanalen med Victora eller Henrik Ibsen (haust) Annedagen m/teikning på Grimdalstunet (vår) 6. klasser: Åmdals Verk Gruver, og krigsminne på Gaastjønn 7. klasser: Vasskraft i Tokke. Dalen bryggje og kraftverket Tokke I 8. klasser: Ein dag på museet, VTME Eidsborg
FYRESDAL	1. og 2. klasse: Jol i gamle dagar. Bjørnstadstoga, Fyresdal bygdetun 6. klasse: Åmdals Verk Gruver 7. klasse: Ein dag på museet, VTME Eidsborg 8. klasse: Eventyrjenta Anne Grimdalen, Grimdalstunet
KVITeseID	1.-4. klasser: Jol i gamle dagar. Flekstveitstoga, Kviteseid bygdetun Mellomsteget: Vinterbesøk ved Norsk Skieventyr og Øverbø Elles årleg rullering mellom Åmdals Verk gruver, Eidsborg og Grimdalstunet 10. klasse: Gunnar Utsond-seminar på Kviteseid bygdetun
VINJE	1. og 2. klasser: Jol i gamle dagar. Mostøylstoga, Øyfjell bygdetun 5. og 6. klasse: Ein dag på museet, VTME Eidsborg
SELJORD	1. og 2. klasser: Jol i gamle dagar. Gongestoga, Dyrskuplassen
NISSEDAL	1. klasse: Jol i gamle dagar. Plassering ved behov og ledig økt.

Tilbodet er blitt meir omfattande med åra. Likevel er potensialet ikkje utnytta. Elevane er museet sine framtidige brukarar, og for mange er skulebesøket den første kontakten dei får med dei lokale museumseiningane. Å utvikle fleire tilbod og samarbeide meir aktivt med kommunane, er ei kjerneoppgåve for museet.

Mål for planperioden: satse meir på DKS for grunnskulane i samband med planane om å tilsette ein museumspedagog med dette som eit hovudfokus.

2.4.2 Kulturtanken / VGS

Kulturtanken har og eit omfattande tilbod til vidaregåande skuler der fylket er skuleeigar. Dette er ofte større og påkosta produksjonar som sendast rundt i heile Vestfold og Telemark over ein periode på fleire semester.

VTM har sidan 2012 gjennomført éi slik storsatsing: *Huvestad – Eidsvollsmannen frå Eidsborg* i grunnlovsjubileumsåret 2014. Prosjektet bestod av ei teikneserie utgjeve i bokform og ein teaterturné med Leif Arild Sanden, samt eit tilbod til ungdomsskular i heile fylket med teikneserieteiknar Tor Arne Hegna.

Kulturtanken har i møte med VTM gjentekne gonger uttalt eit ønske om fleire prosjekt innan formidling av kulturarv. Støtteordningane til Kulturtanken omfattar fullfinansiering av både

prosjektutvikling og turnering. Etter fylkessamanslåinga er både ressursane og nedslagsfeltet for slike turnear blitt enda større.

Mål for planperioden: aktivt utvikle minst eit turnéprosjekt innan kulturarv for Kulturtanken og heile fylket. Arbeidet kan bidra til å delfinansiere stillinga til ein nyttilsett museumspedagog.

2.4.3 Barnehagar

VTM tilbyr høve til barnehagebesøk i utgangspunktet overalt der det er mogleg å gjennomføre. Også dette tilbodet er gratis for kommunane i Vest-Telemark (unnateke transporten), men det er så langt ikkje blitt aktivt marknadsført, eller systematisk planlagt.

Mål for planperioden: utvikle og marknadsføre eit meir systematisk tilbod til barnehagar, som del av oppgåva til ein nyttilsett museumspedagog.

2.4.4 Funksjonsnedsette

I tildelingsbrev fra Kulturdepartementet står følgjande:

Departementet minner om at offentleg og privat verksemd retta mot ålmenta skal vera universelt utforma, jf. likestillings- og diskrimineringslova.

Universell tilrettelegging ved VTM er generelt krevjande. Det har delvis samanheng med ressursar, delvis med at mange av VTM sine visingsarenaer er historiske bygg som er vanskeleg – eller ulovleg – å leggje til rette. Det synest som om det er relativt få funksjonshemja blant dei besøkande, men det finst ikkje konkrete tal.

Eksempel:

- For synshemma finst berre eitt generelt kart i punktskrift over museumsbygget i Eidsborg ved inngangen.
- Heimesida til VTM følgde gjennom fleire år ikkje universell standard mot. til bruk ved synshemma. Dette blei betre etter at VTM inngjekk samarbeid med VisitTelemark om hosting av heimesida i 2016.
- Dei nyare museumsbygga er ofte tilgjengeleg for rullestolbrukarar, men ingen av dei antikvariske.

Når det gjeld formidling, har VTM pdd. ingen uttalt satsing på tilrettelegging av utstillingar eller omvisingar for menneske med funksjonshemmingar. Omvisingar for blinde har vore gjennomført av dyktige guidar. Musea har ikkje audioguiding eller teleslynge. Belysninga i mange av utstillingane er basert på spottar som ofte gjev dårleg ljøs langs golvet.

Mål for planperioden: utvikle ein plan for betre universell tilrettelegging av formidlinga.

2.4.5 Minoritetar

Minoritetar finst på baa sider av «formidlingslinja»: både som del av forteljinga, og som mottakarar. Blanding av ulike folkegrupper har vore eit innslag i lokalhistoria fleire tusen år attende. I dag snakkar ein meir om sosialt definerte minoritetar, som flyktingar eller LHBT (lesbiske/homofile/bifile/transpersonar), eller anerkjente etniske minoritetar som samar, kvener og skogfinnar.

For utstillingar har minoritetshistorie vore tema ved fleire høve: i rettshistoria (2012), om kvinnestemmerett (2013) eller med omsyn til musikktradisjon (2015). Slike tema vil bli teke opp med jamne mellomrom òg i framtida.

I 2016 avslutta VTM eit årsprosjekt kalla «Kombayah» med ei utstilling om folkedrakter frå ulike verdsdelar. Prosjektet var ment å bidra til utvikling av eit museumstilbod til bruk i vaksenopplæringa for flyktningar i regionen. Men planen blei ikkje følgd opp systematisk, og tilbodet sovna inn.

Mål for planperioden: ta opp att og vidareutvikle planen for eit tilbod i formidling av kulturarv til flyktningar i Vest-Telemark.

2.4.6 Eldre

Eit anna DKS-tilbod er «Den kulturelle spaserstokken», som inneber eit tilskot frå Kultur- og Helsedepartementet som kommunane brukar for å organisere eit variert kulturtilbod til eldre på institusjon.

Det er ei rekkje museum som i dag har spaserstokk-tilbod. Det kan vere tilstellingar med historiske tema, tilrettelagt for syns- og høyrselshemma, eller det kan vere å aktivt oppsøke aldersheim med eit opplegg kring antikvariske gjenstandar, gamle foto eller songar.

Forsking visar at minner kring konkrete gjenstandar, bilete eller songar kan fungere som eit terapeutisk tiltak mot t.d. demens.

Mål for planperioden: utvikle og gjennomføre eit tilbod innan «Den kulturelle spaserstokken», i samarbeid med VTM sine kommunar.

2.4.7 Språk

Ein av dei vesentlege tilretteleggingar i museumsarbeidet er å gjere tekstar tilgjengeleg på fleire språk. VTM har gjort mykje på dette området dei siste åra. I dag er ein god del av formidlingsarbeidet anten to- eller trespråkleg:

- Tekstar ved permanente utstillingar skal vere på minst to språk (norsk og engelsk) – ved museet i Eidsborg som tek imot mange turistar, på tre språk (norsk, engelsk og tysk).
- Norsk, engelsk og tysk gjeld òg all permanent skilting av antikvariske bygg ved alle einingar.
- Tekstar til temporære utstillingar ved einingar med mange turistar skal vere på to minst språk (norsk og engelsk). Berre ved mindre lokale anlegg kan utstillingstekstar vere berre på norsk.
- Heimesida har ein engelsk versjon (gjerne meir statisk enn den norske). Ved spesielle tema kan fleire språk vere aktuelle (t.d. Draumkvedet).

VTM har og gjeve ut nokre tospråklege bøker, og fellesbrosjyren finst på norsk og engelsk.

Ein prøver å få tak i sesongtilsette som kan fleire språk, som fransk og spansk (eller kinesisk) til bruk ved gruppeomvisingar. VTM har noko språkkompetanse blant dei fast tilsette, og fleire eksterne konsulentar.

Likevel er mykje utstillingstekst framleis ikkje omsett.

Mål i planperioden: fokus på omsetjing av fleire av dei eldre utstillingane, og meir informasjon på engelsk på heimesida.

2.5 Fleirmedial og digital formidling

Som nemnt under pkt. 1.2.5 er det ei viss forventning blant dagens publikum om at formidlinga ved eit moderne museum skal ta i bruk fleirmediale og digitale verkemedel.

Slike verkemedel kan både forsterke opplevinga, gje høve for meir bakgrunnskunnskap, auke det sosiale samkvemmet og gjere direkte medverknad mogleg. Kompetanse i medieproduksjon og kjennskap til bruk av det naudsynte utstyret er difor ein fordel for formidlingsarbeidet.

2.5.1 Heimeside

Heimesida *vtm.no* er pdd. ei såkalla «kanalside» under paraplyen til VisitTelemark. Sida er desktop-styrt og designet for reiselivsformål og marknadsføring, og difor ikkje godt egna til produksjon av digital formidling eller nettutstillingar.

Fordelen er at den stadig utviklast vidare i takt med teknologien, og at den er responsiv mot bruk på mobiltelefon og nettbrett mm. Heimesida hadde i 2019 kring 27.000 unike brukarar.

Heimesida brukast i dag mest til marknadsføring og annonsering. Publikumsavdelinga har hovudansvaret, formidlingsavdelinga bidreg med innhald ved behov.

Potensialet i det å bruke heimesida som eit supplement til formidling, eller som base for reint nettbaserte prosjekt, kan med fordel bli utnytta betre.

Mål for planperioden: alle nye utstillingar skal ha ein nettbasert del som går utover rein informasjon og marknadsføring, sjå pkt. 2.3.4

2.5.2 Sosiale medium

VTM er i dag (2020) på Facebook og Instagram. Publikumsavdelinga har hovudansvaret og følgjer opp dagleg, noko som gjev ein god og levande kommunikasjon med ei fast gruppe på oppunder 5000 følgjarar.

Mange museum tek sosiale medium i bruk for å auke medverknad og dialog ved utstillingsproduksjon, fleirmediale utstillingsprosjekt eller for dokumentasjon. VTM har ikkje gjort dette aktivt så langt, noko som skyldast manglande ressursar.

Mål for planperioden: Teste ut bruk av sosiale medium ved minst eitt formidlingsprosjekt.

2.5.3 Museumsappen

Sidan 2017 har VTM hatt ein eigen «museumsapp». Den er utvikla i samarbeid med ein lokal aktør og laga ved hjelp av eit desktop-basert fleksibelt system som oppdaterer innhald og programvare fortløpande. Det gjer det enkelt å fylle på med nytt innhald og nye funksjonar, utan at appen må oppdaterast aktivt.

Appen begynte med ein enkel funksjon som viste avstandar og reiserute mellom alle VTM sine elleve museumseiningar, saman med informasjon, bilete og høve til å ta kontakt, på både norsk, engelsk og tysk. Det har ikkje vore aktuelt å ta betaling for nedlasting eller bruk av appen, i tråd med vurderinga av digital museumsformidling som ein tilleggsteneste.

I 2020 blei appen teke i bruk som verktøy i den første GPS-baserte utandørs formidlinga «Morgedalsløypa» ved Norsk Skieventyr. Planen er å utvikle appen vidare til eit fullverdig formidlingsverktøy som kan erstatte annan formidlingsteknologi som audioguidar, utandørs trykkskjermar og liknande.

Mål for planperioden: utvide bruken av GPS/museumsappen til å omfatte fleire utandørs løyper, samt formidling av innandørs utstillingar ved hjelp av QR-kodar. Sluttmålet er at alle utandørs arenaer og alle basisutstillingar ved VTM skal ha eit app-basert formidlingstilbod.

2.5.4 Fleirmedial formidling

Fleirmediale formidlingstiltak kan grovt delast inn i fire grupper:

- Auditive opplevingar (audioguide, skjulte høgtalarar, fleirkanal mm.)
- Visuelle opplevingar (statisk og rørleg ljøs, animasjon/video utan lyd)
- Audiovisuelle opplegg (video og/eller ljøs kombinert med lyd)
- Interaktive opplegg (publikumsstyrtd kombinasjon av alle desse).

Ei av VTM sine einingar, Norsk Skieventyr i Morgedal, var ved opninga i 1993 eit av dei aller første elektronisk styrde opplevingssentra i Noreg. Det blei teke i bruk nyskapande fleirmedial formidling basert på sensorstyrt lyd, ljøs og video. Prosjektet blei berre delvis vellukka, men ein del av utstillinga er framleis i bruk, 26 år etterpå:

- ein spektakulær skifilm (1993) på 8 minutt, vist over 3 lerret og med fleirkanal-lyd i 3.1-format, digitalisert i 2009
- eit «preshow» som opphavleg var eit avansert ljøsbileteshow, digitalisert i 2009
- visinga av NRK-filmen «Frikaren på ski» om Sondre Norheim (1969), digitalisert i 2009

I tida mellom konsolideringa og opninga av museet i Eidsborg var det berre Skieventyret som hadde slik formidling. Den blei utvida med to interaktive fleirmedia-opplegg i 2011 (Fram) og i 2012 (New School) som båe framleis er i drift.

Frå og med 2012 er det kome til ei rekkje permanente opplegg i Eidsborg:

- Interaktiv kino og PC-stasjonar i Statkraft sitt visingscenter (2012)
- Interaktiv golvprojeksjon («Fiskane») i visingscenteret (2012)
- Sensorstyrt lyd til fleire montrar (2014)
- Berøringsskjerme med montertekstar til sylvutstillinga (2017)
- Automatisert vising av historiske foto frå Tokkeutbygginga (2018)
- Animert 3D-modell om Tokkeutbygginga (2019)
- Stort digitalt interaktivt vasskraftspel for inntil 4 spelarar (2019)
- Dynamisk ljøsbasert montering (Fellandrommet, 2019)
- Lytterom med 3D-lyd og ljøsstyring (Draumkvedet, 2020/21)

I tillegg har det vore ulike audiovisuelle element i fleire temporærutstillingar.

Det er per 2020 installert automatisert filmvising med ulik teknologi ved VTME, NSE, DVS, KSS, AGM, ÅVG og VBG.

Formidlingsavdelinga har stått for produksjon av fleire formidlingsvideoar, sjå pkt. 2.7.3.

VTM har òg hatt ansvar for nokre eksterne mediaprojekt:

- Automatisert vising av historiske filmar ved Dyrsku'n 150 år (2015)
- Animert 3D-modell i Vrangfoss slusepark (2016)
- Oppgradering av Statkraft sitt visingssenter (2019).

Mål for planperioden: ha auka fokus på vedlikehald og vidareutvikling av den fleirmediale formidlinga. Kompetansen til dette må ein leggje vekt på ved nyttilsettingar.

2.5.5 Interaktivitet

Som nemnt i dei førre punkta, har VTM i dag ei rekkje audiovisuelle, digitale eller app-baserte opplegg som legg opp til styring og/eller respons frå publikum.

Slike opplegg blir stadig viktigare i museumsformidlinga, som populariteten til dei store vitenskapssentra visar. Dei bidreg og til målsettinga om medverknad (1.2.4), og appellerer til nye generasjonar av brukarar som er vakse opp med responsive digitale system. Teknologien blir betre og billigare i rask tempo, og nye styringssystem blir stadig meir brukarvennelege.

Mål for planperioden: arbeide vidare med interaktivitet ved utvikling av nye audiovisuelle / digitale formidlingsopplegg.

2.6 Aktivitetar og arrangement

Tilstellingar bidreg mykje til formidlingsarbeidet ved eit museum. Etter 2012 har formidlingsavdelinga hatt ansvar for mange slike, dei fleste ved hovudbølet i Eidsborg, og sporadisk ved nokre av dei andre einingane. Både konsertar, føredrag, teaterframvisningar og sosiale møte (som strikke- eller fotokveldar) har vore gjennomført.

Etter at opningstida ved museet i Eidsborg blei redusert frå heilårsope til sesongope i 2016, har tilstellingar utanom sesong blitt enda viktigare som del av museet sin synlege aktivitet. Samstundes har auka fokus på økonomi ført til at det årlege talet med tilstellingar har gått sterkt ned.

I 2020 blei ansvaret for tilstellingar tydelegare delt mellom formidlings- og publikumsavdelinga. Heretter skal formidlingsavdelinga ha hovudansvar for tilstellingar som er knytt til utstillingar eller aktuelle formidlingstiltak, som opningar/vernissager, filmvisingar, boklanseringar etc.

For tilstellingar knytt til anna museumsarbeid, som fagkveldar (t.d. arkivdagen) eller handverksaktivitetar, skal hovudansvaret ligge hjå dei fagavdelingane, i samarbeid med publikum og formidling.

Mål for planperioden: innføre og lage ein årsplan for tilstellingar ved alle einingar saman med publikumsavdelinga og lokalstyra, helst året i førevegen.

2.7 Utgjevingar

Under arbeidet med nye utstillingar eller andre prosjekt vil det ofte dukke opp materiale som er egna til utgjeving. Bøker, artiklar eller publisering av filmar eller lydopptak er aktuelle utgjevingsformer. Dei kan komplettere ei utstilling, fungere som utstillingskatalog eller utgjere eit formidlingstiltak i seg sjølv. I motsetnad til mykje digital publisering, er «analoge» historiske bøker eit langvarig og populært produkt som kan gje inntekt til museet over fleire år.

2.7.1 Bøker, hefte og katalogar

Sidan 2012 har formidlingsavdelinga hatt med- eller hovudansvar for fleire utgjevingar ved VTM:

- Huvestad. Eidsvollsmannen frå Vest-Telemark. Teikneserie, 2014
- Snowshoe Thompson – Jon frå Tinn, 2015
- Ole Blom. Dagbøker og brev 1809-1846. To bind, 2016
- Eidsborg stavkyrkje. Formidlingshefte, 2019
- Kviteseid gamle kyrkje. Formidlingshefte, 2019
- Red River Girl. The Art of Orabel Thortvedt (tospråkleg), 2020

I tillegg har formidlingsavdelinga ansvaret for produksjon og oppdatering av ulike brosjyrar, utstillingskatalogar og anna trykt materiale for alle VTM sine einingar.

Mål for planperioden: arbeide med bokutgjevingar i samband med to større prosjekt: «Brynesteinshistorie» og «Industribygdi Lårdal». Også ei utgjeving av Foldsæ Landbruksskule si historie 1923-1989 er aktuell. Sjå del 3.

2.7.2 Artiklar

Sidan VTM ikkje har ei eige forskingsavdeling, har det vore eit ønskje at andre avdelingar bidreg med fagartiklar som evt. kan gje VTM forskingspoeng (sjå pkt. 1.3.4). Formidlingsavdelinga har så langt bidrege med artikkelen «Gunnar Utsond – ein underkjend kunstnar» (2015), trykt i *Gamalt frå Kviteseid og Årbok for Telemark*.

Elles har formidlingsavdelinga levert ei rekkje samanfattande artiklar til digital publisering, sjå pkt. 2.7.4 nedanfor.

Mål for planperioden: når det let seg foreine med ressursar og arbeidet elles, skal formidlingsavdelinga freiste å produsere fleire fagartiklar.

2.7.3 Film, foto og lydopptak

Film, foto og lydinnspeling som opptaksmedium er over 100 år gamle og har gjeve mykje historiske materiale som kan brukast i formidling. Etter det «digitale skiftet» og internett har desse medium dessutan fått større tyding og status i medielandskapet enn nokon gong før. Å bruke dei aktivt er ei sjølvsgatt oppgåve for formidlingsavdelinga.

Formidlingsavdelinga har sidan 2012 produsert:

- Historia til Telemarkskanalen (film/animasjon)

- Tokkeutbygginga - i 6 kapittel (film/animasjon)
- Bilete frå Tokkeutbygginga – i 3 kapittel (teksta fotoserie)
- 1200 år med Eidsborgbryne (film/animasjon)
- Historia til Åmdals Verk gruver (film/animasjon)
- Draumkvedet (lydverk i surround)
- Blant kunstnere i Telemark (nyutgjeving av historisk film frå 1960)

Formidlingsavdelinga kjøper òg inn eksterne tenester til slik produksjon etter behov.

2.7.4 Digital publisering

Som nemnt under 2.5.1. brukast ikkje heimesida til VTM til publisering av reine formidlingsopplegg. Men ein har bidrege til såkalla *content marketing* – marknadsføring ved hjelp av innhaldsformidling i eit kort format. På sida *telemarkshistorier.no* har VisitTelemark i samarbeid med VTM publisert ei lang rekkje forteljingar om historie og kulturarv frå Telemark. Arbeidet er koordinert av publikumsavdelinga.

Formidlingsavdelinga har laga illustrerte nettartiklar om Tokkeutbygginga, «Dei fire store» (bilethoggarane), Draumkvedet, Nikuls og Eidsborgtjønni («Det magiske vatnet») mfl.

2.8 Intern opplæring

Ei viktig oppgåve for formidlingsavdelinga er å gje grunnleggjande kunnskap om museet sin basisforteljing vidare *internt i VTM*, og bidra til å vidareutvikle det faglege grunnlaget for museumsarbeidet i alle avdelingar.

Dette skjer ved at formidlingsansvarleg deltek i relevante prosjekt og er del av leiargruppa ved VTM.

2.8.1 Guideopplæring

Kvart år tilset publikumsavdelinga meir enn 40 guidar og museumsvertar gjennom sommarsesongen (mai – sept). Nokre av dei er erfarne godt vaksne og har vore med i mange år. Andre er unge og heilt ferske. Dei samlast til felles opplæring i juni, før dei mindre einingane startar sesongen. Dei skal og ha opplæring på sin lokale eining, vanlegvis i løpet av dei første dagane etter sesongstart, og ofte i samarbeid med lokalstyret.

Formidlings- og publikumsavdelinga har felles ansvar for guideopplæringa både sentralt og lokalt.

2.8.2 Guideressursar

Nye og gamle guidar skal kunne lese seg til bakgrunnsinformasjon og historia til eininga dei formidlar gjennom sesongen. Til dette skal det føreligge eit kompendium av artiklar, bibliografiar og anna materiale, saman med relevante utgjevnader. Formidlingsavdelinga har ansvar for å sette saman og vedlikehalde desse ressursane.

Mål for planperioden: gjere ein systematisk gjennomgang av guideressursane ved alle einingar, både fysisk og digitalt, og oppdatere dei innanfor ein felles mal.

3 – EININGAR VED VTM

3.1 Vest-Telemark Museum Eidsborg

Museumseininga i Eidsborg er den største og mest samansette eininga under VTM. Tidlegare Lårdal bygdemuseum (skipa i 1949) blei i og med konsolideringa i 2002 vald som hovudsete for VTM sin administrasjon. I 2012 stod det nye museumsbygget ferdig. Den lokale eininga Eidsborg har eit eige styre som tek ansvar for delar av uteområda og fleire tilstellingar.

3.1.1 Formidlingsarenaer

VTM Eidsborg har 7 formidlingsarenaer:

- Eidsborg stavkyrkje
- Hovudbygget med store utstillingsarealar
- Friluftsmuseet (med Vindlaus-gardane)
- Husmannsplassen
- Aktivitetsparken med kanalmodellen
- Brynesteinsbrota
- «Museumsåkeren» med gammalt landbruk.

I hovudbygget er det og kafé og butikk, i tillegg til kontor, magasin og verkstader.

Eidsborg stavkyrkje er i drift og eigd av den norske kyrkja, men formidlast av VTM, gjennom omvisingar, eit formidlingshefte og ei bok av historikar Øystein Morten. Kyrkja er vigsla St. Nikolaus, og ved St. Hans blir det årleg arrangert ei «Nikulsvandring» – ei stilisert utgåve av eit historisk dokumentert ritual –, og kring 6. desember blir «Nikulsdagen» feira.

Friluftsmuseet består av 30 bygningar inkludert Husmannsplassen. Kjernen er garden Uppistog Vindlaus med våningshus og driftsbygningar. Eit kort stykke unna ligg garden Nistog som på 1800-talet blei delt frå Vindlaus. I tillegg er det ei rekkje tilflytte bygg som viser ulike funksjonar ved gardsdrifta fram mot mellomkrigstid, inkl. kvern og stampe.

Blant dei tilflytta husa er det fleire bygningar med si eiga historie:

- Stålekleivloftet (datert 1167, flytta hit alt på 1820-talet)
- Juvestoga (1700-talet, dekorert innvending 1799)
- Tveitenstoga (våningshus i to høgder, ca. 1780)
- Skulestoga (frå Kvål krins i Høydalsmo, 1880)
- Ungdomshuset (frå Eidsborg, 1919)

Husa ved friluftsmuseet formidlast ved opning av ein skilde bygg for innsyn, utvendig skilting og omvisingar. Det saknast ein samanhengande framstilling i hefteformat.

Mål for planperioden: utarbeide eit formidlingshefte for friluftsmuseet i Eidsborg, og lage digital formidlingsløype via museumsappen.

Husmannsplassen er rekonstruert ved hjelp av fleire tilflytte bygg. Formidlinga skjer ved skilting. Også her manglar det formidling i trykt format.

Mål for planperioden: utarbeide eit kapittel om husmannsvesenet til heftet, og lage digital formidlingsløype via museumsappen.

Aktivitetsparken inneheld ein 105 m lang vassførande modell av Telemarkskanalen med slusar, historiske båtmodellar og bygningsmodellar. I sesongen er modellen bemanna med guidar. Kanalhistoria formidlast med skilt, desse bli teke ned om vinteren.

Ovanfor modellen ligg husmannsplassen, ei smie og fleire aktivitetsplassar. Aktivitetar i sesongen er slusing, lafting, bogeskjoting, arkeologisk utgraving, runerissing mm. I husmannsstoga og i smia er det demonstrasjon av gammalt handverk , f.t. to gonger i veka.

I 2021 er det planlagt sett opp eit nytt bygg her: brynesteinssliperiet frå Nistog Vindlaus.

Brynesteinsbrota ligg i åsane kring museet og Eidsborgtjønni. Formidling skjer ved hjelp av ein kultursti med skilting, i samarbeid med VandreTelemark og kommunen.

Mål for planperioden: formidle brynesteinsbrota betre. Dette vil sannsynleg òg bli tema for eit eige prosjekt kring brynesteinshistoria i planperioden.

«**Museumsåkeren**» er eit jordstykke rett ved hovudbygget der innleigd museumsbonde Daniel Høstberger formidlar jordbruk slik det var fram mot mellomkrigstida, ved bruk av hest, gammalt reiskap og historiske plantesortar. Formidlingsavdelinga bidreg med skilting.

I sesongen 2019 hadde VTM Eidsborg kring 12.000 besøkande.

3.1.2 Utstillingar og publikumstilbod

Hovudbygget i Eidsborg har ca. 400 kvm utstillingsflate, fordelt på ei permanent basisutstilling (sjå 2.3.1) og eit rom på ca. 150 kvm for temporærutstillingar. Utstillingsdesignet er basert på «black box»-estetikken som løftar fram ljøs, audiovisuelle media og digital skjermformidling som sentrale formidlingsgrep.

Pdd. er ljossystemet utdatert (Halogen) og dyrt i drift. Digital skjermformidling er bruka fleire stader, men interaktivt formidling (touch screen) er testa berre ein plass (sylvutstillinga).

Mål for planperioden: oppgradere ljøset i heile utstillingsområdet til LED i samarbeid med FDV, og samstundes revidere ljøsdesignet. Utvikle digital skjermformidling vidare, alternativt satse på ei innandørs app-basert formidling ved hjelp av QR-koder (sjå pkt. 2.5.3).

Det er blitt føreslege fleire tema som eignar seg til temporærutstillingar basert på eiga samling eller prosjekt, om ikkje meir aktuelle tema prioriterast:

- Oppfinnarar frå Vest-Telemark (eiga samling)
- Reiselivet i øvre Telemark (arkivprosjekt, Peter Fjågesund)
- Solveig Muren Sanden (samlinga Solveigs teiknestift)
- Herbjørn Gausta og Jacob Lofthus (saman med Vesterheim, USA)
- Utstilling om folkemusikk (saman med Bø museum?)
- Eivind Groven (saman med Eivind Groven-instituttet?)

Mål for planperioden: det skal vere ei ny stor temporærutstilling minst anna kvart år. I tillegg vil det ofte vere mindre temporærutstillingar i basisutstillinga. Utstillingsproduksjon skal gå opp til 3 år fram i tid, temaplanlegging 5 år.

I samband med «Fellandsalen» er det sett opp ei stor ljosstyrt permanent utstilling av gjenstandar frå Fellandsamlinga, og ein vegg til skiftande kunstutstillingar. Det er òg høve til å setje opp «pop up»-utstillingar i museumsfoajeen.

Heilskapen av publikumsarealet, med kafé, butikk, scene og utstillingar, samt det som ligg utandørs, står fram som eit særst attraktivt tilbød til besøkande.

Det er viktig å ha jamn fokus på å vedlikehalde, oppgradere og skifte ut (delar av) publikumstilbød i Eidsborg kvart år, slik at kvaliteten ikkje forvitrar.

Mål for planperioden: ein fullstendig gjennomgang av teksting og digital gjenstandsformidling (sjå ovanfor) i basisutstillinga.

3.1.3 Aktivitetar og tilstellingar

I tillegg til dei utandørs aktivitetane i sesongen nemnt under 3.1.1 er det i Eidsborg gode tilhøve for tilstellingar som konsertar, føredrag, fagdagar og anna (sjå pkt. 2.6). Opningar og utstillingsrelaterte hendingar (t.d. performance) kjem i tillegg. Lokalstyret organiserer egne tilstellingar og har m.a. ansvar for familiedagen.

Desse tilstellingar har vore faste i Eidsborg dei siste åra:

- Opningstilstellingar (mai)
- Nikulsvandringa (Jonsok)
- Familiedagen (august/sept)
- Bondens dag (september)
- Arkivdagen (oktober)
- Jolemesser (november)
- Nikulsdagen (6. desember)

Det er planar om å starte opp eit årleg Draumkvedet-seminar i januar 2022.

3.1.4 Utviklingspotensiale

Det er peika ut fleire tema til utvikling av nytt innhald og nye tilbød i Eidsborg. Desse vil involvere formidlingsavdelinga i planperioden:

- Stålekekleivloftet frå 1167 – eit av verdas eldste trehus. Bevaring, formidling, marknadsføring
- Brynesteinshistorie ca. 700 - 1952 – ny bok, formidling mm
- Vikinghistorie med brynestein, jarnvinne, jordbruk mm
- «100 år i sola» - Industribygdi Lårdal, bok og utstilling
- Draumkvedet (årleg tilstelling?)

3.2 Norsk Skieventyr Morgedal

Skieventyret i Morgedal blei bygd som eit opplevingssenter og opna i 1993 i samband med starten av fakkelfstafetten til OL i Lillehammer. Stafetten starta i grua på Øverbø, fødestaden til Sondre Norheim, av mange kalla *far til den moderne skisporten*. I 1996/97 blei Skieventyret slege saman med Olav Bjaalands museum og bygd om til eit meir tradisjonelt gjenstandsbasert fagmuseum. Likevel er tradisjonen med avansert audiovisuell formidling vidareført, sjå pkt. 2.5.4.

Etter konsolideringa i 2002-04 har Skieventyret vore den nest største av VTM sine einingar og husa administrasjonen fram til bygginga av museumsbygget i Eidsborg var avslutta i 2012. Samlinga er formelt eigd av eit aksjeselskap som fungerer som eit lokalstyre. Sjølve museumsbygget er eigd av VTM.

3.2.1 Formidlingsarenaer

Norsk Skieventyr har to formidlingsarenaer: sjølve museet og Øverbø. Museet ligg til godt synleg frå E 134, med ei ljossett fakkellarde på utsida og store bokstavar «MUSEUM» på taket.

Skieventyret eig og eit område rett framfor museumsbygget, mellom butikken og Morgedalstjønni. **Her er det planlagt eit større vassførande formidlingsanlegg med tema *Fløyting i Morgedalsvassdraget* som etter planen skal byggjast i 2021/22.**

Vegen frå butikken, forbi museet, langs vatnet og opp til Øverbø, er ruta til «Morgedalsløypa», eit formidlingstiltak som kombinerer skilt og GPS-basert informasjon via mobiltelefon/museumsappen. Løypa blei opna i 2020.

I lia over Morgedal, 2,6 km frå museet, ligg Øverbø, husmannsplassen der Sondre Norheim blei født. Plassen er i Morgedal IL sitt eige og formidlast av VTM med skilting/app (som del av «Morgedalsløypa»), i utstillinga i museet og med omvising på bestilling i sesongen.

Huset etter Olav Bjaalands museum blei seld frå Skieventyret i 2020.

I sesongen 2019 hadde Skieventyret kring 3700 besøkande.

3.2.2 Utstillingar og publikumstilbod

Museumsbygget i Morgedal har ca. 300 kvm utstillingsflate. Av desse er ca 100 kvm i bruk til audiovisuell formidling og kinovising. Den permanente basisutstillinga (skildra under pkt. 2.3.1) kan supplerast med ei lita temporærutstilling på ca. 20 kvm.

Det er fleire tema som er føreslege til framtidige temporærutstillingar:

- Vassdragshistorie i Morgedal (i samband med nytt formidlingsanlegg)
- Kva er telemarkstil? (innleige av skisimulator)
- Utvandringa frå Morgedal (i samband med nytt skilt i Morgedalsløypa)
- «Sky Crashers» - The Aurora Skiing Club in Red Wing, Minnesota

Mål for planperioden: det skal vere ei ny temporærutstilling minst anna kvart år.

Museet har kafé og butikk, og står fram som eit særst attraktivt tilbod langsmed E 134. Likevel er vegplasseringa slik at mange køyrer forbi, eit forhold som VTM arbeider vidare med. **Det er**

viktig å ha jamn fokus på teknisk vedlikehald og oppdatering av basisutstillinga så den ikkje blir for tungdriven og utdatert.

Mål for planperioden: oppgradere Fram og New School både teknisk og mot. innhald.

I butikken er det ei rekke fagbøker om ski- og polarhistorie til sals. Bøkene om Sondre Norheim og Morgedalshistoria er for tida utselde. **Boka av Kjetil Steinsholt og Knut Høihjelle om Sondre Nor(d)heim vil bli utgjeve på nytt av VTM i 2021.**

Mål for planperioden: (gjen)utgje ei engelskspråkleg bok om Sondre Norheim.

Museet har eit unikt fagbibliotek med skihistorisk litteratur som bør marknadsførast.

3.2.3 Aktivitetar og tilstellingar

Det ligg til rette for arrangement fleire plassar både i og ved Skieventyret, sjølv om det ikkje finst ein dedikert plass til dette. Kaféen, kinoen og preshow-rommet er best egna.

I tillegg til utstillingsopningar har det vore tradisjon for å feire Sondre Norheim sin fødedag 10. juni. Ei rekkje frittstående tilstellingar har vore gjennomført, men etter at opningstida vart redusert frå heilårsope til sesongope i 2018, har det vore noko mindre aktivitet. Skieventyret bør kunne bli nytta i større grad av lokale aktørar.

Mål for planperioden: skape ein ny aktivitetsarena for born og familiar i det nye utandørs formidlingsområdet (sjå 3.2.1).

3.2.4 Utviklingspotensiale

Norsk Skieventyr har sidan konseptet blei endra berre to år etter starten, utvikla seg til eit seriøst og mangesidig skimuseum, med eit imponerande fagbibliotek.

Det bør ligge eit potensiale i det å reindyrke fokuset på Telemarkstradisjonen enda meir, i samarbeid med dei andre skimusea i Noreg, og utvikle det faglege innhaldet vidare. På sikt bør kanskje namnet «Skieventyret» supplerast med «Telemark» for å presisere budskapet.

3.3 Grimdalstunet i Skafså

Grimdalstunet blei konsolidert inn i VTM i 2017. Før dette blei all formidling drive av engasjerte friviljuge i lokalstyret, med støtte frå Tokke kommune.

Garden blei museum i 1965, og i 1975 blei det opna eit moderne utstillingsbygg rett ved gardstunet. Det er og ein forvaltarbustad på området. Det er Tokke kommune som eig bygningar og samlinga, gjennom stiftinga Anne Grimdalens Minne (AGM).

3.3.1 Formidlingsarenaer

Grimdalstunet har to formidlingsarenaer: fjellgarden Grimdalen og utstillingsbygget.

Garden Grimdalen har 11 historiske bygg, dei eldste attende til 1600-talet, og er ein sjeldan godt bevart fjellgard. Av spesiell interesse er heilskapen, men òg loftet (med utskjeringar som

blei restaurert/rekonstruert på 1970-talet) og ei hestevandring frå nyare tid. Bygga blir formidla ved omvising, i samband med historia om Anne Grimdalen som vaks opp her (i «gamlestoga»). Utvendig skilting manglar per dags dato.

Mål for planperioden: setje opp skilt ved alle bygg på Grimdalstunet. Utvikle ein utandørs formidlingsløype basert på museumsappen.

Utstillingsbygget blei reist av stiftinga AGM og kommunen på initiativ av Olav Grimdalen, bror til Anne, som òg gav ut livsminna hennar i to bind 1973/74. Bygget blei reist på plassen der det frå før stod eit skur med atelier og lager som Anne bruka når ho var heime.

I sesongen 2019 hadde Grimdalstunet kring 3700 besøkande.

3.3.2 Utstillingar og publikumstilbod

Utstillingsbygget er på ca. 450 kvm i to etasjar og husar tre utstillingar:

- Skulpturar og verkutkast etter bilethoggar Anne Grimdalen (1899-1961)
- Måleri i serien «Draumkvedet» av Karl Erik Harr (langtidslån sidan 1994)
- Ei årleg salsutstilling med aktuelle regionale kunstnarar, organisert av lokalstyret.

Skulpturutstillinga blei revidert i 2018, og fekk m.a. ei modernisert vising av video og bilete. **Det skal gjerast fleire tekniske oppgraderingar både i basisutstillinga og i Draumkvedet-utstillinga, i 2021.** Utstillingane blir formidla gjennom skilting, utstillingskatalog og omvisingar i sommarsesongen.

Bygget har òg butikk og kafé med kjøken. Plasseringa langs FV45 gjer at Grimdalstunet er ein populær rastestad for turistar på veg til og frå Setesdal. Dette er grunnen til at berre under halvparten av dei besøkande er betalande gjester.

3.3.3 Aktivitetar og tilstellingar

Det utandørs området med fjellgardstun og skulpturar i stein og bronse er særst attraktivt som oppleving i seg sjølv, og inviterer til å gå rundt på tunet. Av aktivitetar i sesongen kan ein nemne skattejakt for born og ein natursti i nærområdet.

Det er i liten grad tilrettelagt for tilstellingar ved Grimdalstunet. Dei årlege utstillingsopningane finn stad i sjølve skulpturutstillinga, noko som ikkje er ideelt. Kaféen er betre egna, men har ikkje mykje plass.

3.3.4 Utviklingspotensiale

Skulpturutstillinga ved Grimdalstunet er god og representabel, men kan vidareutviklast med meir digital/audiovisuell formidling.

Framtida til Draumkvedet-utstillinga er inntil vidare uviss, sidan det ikkje finst ei endeleg avtale med Karl Erik Harr. Ein bør tenkje over kva som kan kome som erstatning i tilfelle den ein gong flyttar ut.

Mål for planperioden: utarbeide ein plan for vidareutvikling av innhald og formidling ved Grimdalstunet.

3.4 Åmdals Verk Gruver

Åmdals Verk Gruver er eit unikt, men lite kjend bergverksmuseum. Av dei mange kilometer med gruvegangar i fjellet (i drift 1691 – 1945) er i dag ca. 600 m godkjend som sikra og gjort tilgjengeleg. På utsida er det bygd eit museumsbygg i to etasjar på tomta til det gamle «skeidehuset».

Museet kom til som resultat av 21 år – mellom 1981 og 2002 – med dugnad utført av lokale eldsjeler og med relativt lite offentlig tilskot. Det er Tokke kommune, ei lokal stifting og Direktoratet for mineralforvaltning som formelt eig kvar sin del av området. Eininga har eit svært aktivt lokalstyre som bidreg mykje til vedlikehald. Dei siste åra er det gjort fleire store utandørs forbetringar.

Museet og den tilgjengelege gruva blei opprusta og vidareutvikla i eit større prosjekt i 2017.

3.3.1 Formidlingsarenaer

- Det er fem hovudformidlingsområde:
- Gruva
 - Museumsbygget «Skeidehuset»
 - Museumsbygget «Brårjordet»
 - Uteområdet
 - Omlandet

Gruva er tilgjengeleg rett frå museet og utgjer i seg sjølv ei fullverdig oppleving, ca. 600 m inn frå Brårjordstulen via Sølvsynken/Oljehuset og Ingeborgsjakta til smia.

Gruva blir reinska med spett med jamne mellomrom, og har elles ljøs, trappar og gelender, samt fleire tablå med dokkar – og lyd – som VTM sette inn i 2017. Den held +6°– +8°C året rundt, og strossene har ein vinkel på ca 51°. Formidlinga skjer berre ved omvising (med sikringspersonale på utsida, kontakt skjer via radio).

Museumsbygget opna i 1991 (hovudbygget) og 2003 (modellutstillinga og overbygget til gruveinngangen).

Brårjordet blei sett opp i 1994 som eit lafta bruksbygg utanfor Skeidehuset. Her har det vore ulike aktivitetar. Frå 2021 er det planlagt å bruke Brårjordet til ei permanent fotoutstilling og som grupperom for omvisingar.

Uteområdet omfattar ein stor steintipp, ein skinnegang på ca. 250 m til ruinane av «Elmorevaskeriet», eit skjerp med overbygg tilrettelagt for born («barnegruva») og dei to laftebygga «Brårjordet» og «Kontoret» der det m.a. er eit gjenstandslager.

Omlandet omfattar eit større areale på «museumssida» av elva. Relevant for formidlinga er:

- Gruveparken, med høve til tilstellingar, grilling mm.
- Verkenstomta og «Gamlebyen», der mange av driftsbygningane sto
- Sidestollen «Cross cut» med elva og kompressorhuset
- Skjerpenuten med skilta rundtur til fleire mindre gruver og skjerp.

Formidlinga ute går føre seg ved sjølvsyn eller med omvisingar. Berre ein del av uteområdet og omlandet er skilta.

Mål for planperioden: få til betre skilting og fleire rundturar (evt. med GPS/app-formidling) i uteområdet og omlandet i planperioden.

I sesongen 2019 hadde Åmdals Verk gruver kring 3300 besøkande.

3.3.2 Utstillingar og publikumstilbod

I «Skeidehuset» finn ein fleire basisutstillingar, sjå 2.3.1. I «Brårjordet» er det planlagt ein permanent historisk fotoutstilling frå 2021.

I Skeidehuset er og forsamlingslokale, kafé og ein liten suvenirbutikk. I underetasjen nedanfor trappa visast ein video på norsk og engelsk om gruvehistoria. Langs kaféveggane, i trappa og andre plassar er det høve for mindre utstillingar (som t.d. av skomakarverktøy) og temporærutstillingar.

Modellutstillinga i sidebygget er i seg sjølv ein museumsgjenstand, sidan ho i sin heilskap er bygd av lokale handverkarar på dugnad mellom 1982 og 2002. Her kan ein få demonstrert historiske måtar å utvinne kopar på, saman med modellar av vasshjul, oppgangssag og kraftverk. I tillegg er det utstilt mykje reiskap frå gruve drifta.

Mål for planperioden: gjennomføre ein systematisk overhaling og oppgradering av modellutstillinga i samarbeid med FDV.

3.3.3 Aktivitetar og tilstellingar

Av moglege aktivitetar i sesongen peiker den nye «barnegruva» seg ut. Det er eit mål å ta barnegruva i bruk med ein organisert aktivitet i sesongen.

Overetasjen (kafèen) i «Skeidehuset» er særst godt eigna for tilstellingar. Lokalbefolkninga bruker lokalet regelmessig til møter, songkveldar osv. Det er eit mål å bruke Skeidehuset oftare til faglege tilstellingar som føredrag, litteraturkveldar mm. i planperioden.

3.3.4 Utviklingspotensiale

Turen gjennom gruva var tidlegare ca. 1,5 km lang og knytte saman Brårjordstulen med Crosscut. Ein kunne gå forbi den historiske «Storheisen», ut ved elva og attende til museet på utsida. Det er eit mål å sikre og få godkjent denne turen slik at den på nytt kan brukast. Lokalstyret har òg teke eit initiativ til dette i det såkalla «Maraton-prosjektet».

Mål for planperioden: utarbeide plan og prosjekt for gjenopning av «langturen».

Ved sida av Vinje biletgalleri har Åmdals Verk gruver det største ubrukne potensiale mot marknadsføring og publikumsutvikling ved VTM.

Mål for planperioden: gjere gruva meir kjend hjå bergverks-interesserte og publikum generelt, både i Noreg og utlandet.

3.5 Kviteseid Bygdetun

Kviteseid bygdetun er eitt av dei eldste bygdetuna i Telemark og Noreg. Planlegginga byrja i 1907, men først kring 1950 blei dei første husa flytt til eigedomen der tunet ligg i dag (grunneigar er Cappelen-familien). Det er i dag 12 bygg på tunet, m.a. stoge og loft frå den rike heigarden Flekstveit i Lårdal. Lofta høyrer til dei mest fotograferte hus i Vest-Telemark, me finn dei m.a. på Gilde julepølse.

Ikkje langt unna ligg Kviteseid gamle kyrkje, bygd som hovudkyrkje i stein kring 1260, og den gamle handelsplassen Kauphamar ved Kviteseidvatnet (nedanfor prestegarden).

I 1978 blei det oppført eit utstillingsbygg like ved bygdetunet, for å huse skulptursamlinga etter bilethoggar og kunstprofessor Gunnar Utsond som kommunen hadde fått i gåve.

Lokalstyret for Kviteseid bygdetun blir oppnemnt av kommunen. Det er eit aktivt styre mot. både planlegging av innhald og dugnad. I tillegg finst det ein lokal støttegruppe.

3.3.1 Formidlingsarenaer

Friluftsmuseet (bygdetunet) og utstillingsbygget (Utsondhalli) er dei to viktigaste formidlingsplassar ved Kviteseid bygdetun.

Bygdetunet er ope for publikum heile året, og formidlast gjennom sjølvsyn (med skilting) og omvisingar. I fleire av bygga (Flekstveitstoga, eldhuset, Tveitloftet og låven) er det mindre utstillingar eller aktivitetar i sesongen.

I tillegg kjem **steinkyrkja** som er i drift og eigd av den norske kyrkja, men som VTM formidlar gjennom omvisingar, hovudsakleg i sesongen.

I sesongen 2019 hadde Kviteseid bygdetun kring 2500 besøkande.

3.3.2 Utstillingar og publikumstilbod

I **utstillingsbygget** (Utsondhalli) er det ei permanent utstilling på ca. 40 kvm med skulpturar etter Gunnar Utsond (1864-1950). Utstillinga blei sist revidert i samband med 150 års-jubileet i 2014.

I tillegg er det ca. 60 kvm med plass til temporærutstillingar. Sidan 2013 har det vore ei ny utstilling her kvart år, gjerne i samarbeid med Kviteseid historielag og lokalstyret.

Til trass for mindre utbetringar står utstillingslokalet i dag fram som ukurant, nedslite og utdatert.

Mål for planperioden: oppgradere utstillingsarealet, jf. pkt. 3.3.4.

I utstillingsbygget er det og ein liten kafè kombinert med bok- og suvenirsal.

I **Flekstveitstoga** er det ei eldre utstilling om livet på storgarden Flekstveit i andre etasje. Den er ikkje vedlikehalden på fleire år og er i dag i ustand.

Mål for planperioden: oppgradere og reparere Flekstveit-utstillinga, alternativt finne noko anna å vise fram der.

I låven frå Rogdeli er det i dag to små reiskapsutstillingar i underlåven med plogar og hesteutstyr. **Lokalstyret har eit ønskje om å ta i bruk treskjelåven til ei utstilling om korn, og høgloftet til ei utstillinga av sledar og anna hestedrive køyretøy, helst frå 2021.**

3.3.3 Aktivitetar og tilstellingar

I eldhuset på bygdetunet plar det å vere husflidsaktivitetar som braudbaking o.a. på einskilde vekedagar i sesongen, organisert av lokalstyret.

I juli 2019 blei det gjennomført ein stor «Vikingdag» ved bygdetunet og på Kauphamar, i samarbeid med kommunen. Det er vedteke at dette skal bli ei årleg hending, men i 2020 blei tilstellinga avlyst pga. Corona-pandemien.

På plenen framfor utstillingsbygget blir det tradisjonelt gjennomført fleire tilstellingar kvart år, som opningsdagen, Kviteseiddagen og einskilde fagseminar i samband med temporærutstillinga. Ved dårleg vêr har tilstellinga blitt flytta inn i utstillinga, noko som ikkje er ideelt. **Dette håper ein å få ei løysing på ved ombygginga av Utsondhalli.**

3.3.4 Utviklingspotensiale

Det føreligg skisser og planutkast for å oppgradere delar av Kviteseid bygdetun:

- byggje om Utsondhalli, evt. utvide bygget, for å skape større utstillingsplass
- oppgradere utstillingsområdet mot. belysning, veggjar, soklar osb.
- byggje om inngangspartiet i Utsondhalli med ny inngang og «publikumssluse»
- legge inngangen til ein ny parkeringsplass som kjem langsmed FV41
- stengje dagens inngang til tunet og samle området betre med gjerding.

Prosjektet må godkjennast og finansierast av Kviteseid kommune.

Mål for planperioden: jobbe vidare med ombygginga av Utsondhalli og bygdetunet.

3.6 Øyfjell Bygdemuseum

Øyfjell bygdemuseum blei starta i 1931 på initiativ av – og med midlar frå – brørne Olav og Tarjei O. Trovatn. Dei fekk m.a. bygd eit museumsbygg etter mønster av amerikanske bankbygg, i kila granitt.

Bygdetunet har eit meir moderne preg enn dei andre bygdetuna i Vest-Telemark. Bygga er frå eit stykke utpå 1800-talet, med unnatak av loftet som blei bygd i 1967, men i gamal stil. Dei gamle bygga er flytt dit frå gardar i nærleiken, t.d. Mostøylstoga frå Høydalsmo, som er innreia i «bystil» slik den var kring 1920.

Museet blei gjeve til bygda Øyfjell som testamentarisk gåve. Ei stifting som stod for drifta før konsolideringa, bidreg i dag med eit særst aktivt lokalstyre.

3.3.1 Formidlingsarenaer

Museumsbygget og tunet er dei to store formidlingsarenaene i Øyfjell.

Museumsbygget er unikt både i byggestil og innhald. Det inneheld mange gjenstandar, fordelt på eit mangfald av mindre utstillingar. Formidlinga skjer ved skilting innandørs, og omvising i sesongen. Det er planar om å revidere alle utstillingar i samanheng.

Bygdetunet er alltid ope for publikum, og formidlast ved sjølvsyn og skilting, og omvising i sesongen. Det er totalt 10 bygg tilknytt tunet.

I sesongen 2019 hadde Øyfell bygdemuseum kring 900 besøkande. I motsetnad til andre einingar, er museet ope med omvising berre i helgane i sesongen.

3.3.2 Utstillingar og publikumstilbod

Dei faste utstillingane i museumsbygget (sjå 2.3.1) er av ulik alder og tema og inneheld «reiskap, drakter, rosemåling, husgeråd og ymse snurrepiperi» som det heiter på heimesida. Blant høgdepunkta er ei særst flott «ølhøne» og ein brennevinsdunk som kom til Seljord i 1870 med ei mislykka ballongferd frå Paris. I 2015 fekk *Nystogsamlinga* frå Mannås – som Vinje kommune kjøpte i 1987 – plass i ei eiga utstilling.

I første etasje av museumsbygget er det eit rom på ca. 40 kvm til årlege temporærutstillingar. Desse blir ofte laga etter lokalt initiativ og i samarbeid med m.a. lokalstyret og historielag.

I låven frå Ormbrekk er det montert ei utstilling om «Arbeidshesten» (2014) med foto og reiskap. I Mostøylstoga kan ein sjå innreiing i bystil frå nyare tid (ca. 1920). Lokalstyret lagde i 2020 ei eiga stor utstilling om lokal klesmote gjennom tida i denne stoga. Her er det og eit kjøken og sitteplassar som kan fungere som ein kafé.

VTM og Seljord Kunstforeining starta i 2020 eit samarbeid om formidling av den berømte ballongferda i 1870. Dette skal bli ei permanent utstilling i samband med revisjon av utstillingane i museumsbygget.

Mål for planperioden: revidere alle utstillingar i museumsbygget saman med samlingsavdelinga, og sette opp nokre nye, bl.a. om ballongferda i 1870.

3.3.3 Aktivitetar og tilstellingar

Kvar laurdag gjennom heile sesongen arrangerer lokalstyret handverksaktivitetar i tunet som trekker mykje lokalt publikum. Andre årlege aktivitetsdagar er museumsopninga, Øyfelldagen og messesundagen. Her er det mykje lokalt engasjement.

3.3.4 Utviklingspotensiale

Øyfell bygdemuseum er under utviding akkurat no. I 2020 sette FDV-avdelinga opp ein gapahuk. I 2021 kjem det eit historisk fjøs frå Hyttedalen, og i 2021/22 eit nytt bruksbygg med kafé og toalett. Bakgrunnen er initiativa til eit svært aktivt lokalstyre, ein positiv kommune og aukande besøkstal til trass for kort opningstid.

Mål for planperioden: følgje opp nye bygg med formidlingstiltak.

3.7 Kunstmusea i Rauland

Dyre Vaa-samlingane og Knut Skinnarland-samlinga går under fellesnamnet «Rauland kunstmuseum». Dei ligg ca. 100 m frå kvarande med eit skogholt imellom. Opna i høvesvis 1981 og 1994, representerer dei to av dei største bilethoggarar i Telemark og Noreg: Dyre Vaa (1903-1980) og Knut Skinnarland (1909-1993). Dyre var født i Kviteseid, men arbeidde på Rauland, medan Knut er fødd der.

Som det går fram av årstala, er musea bygd like etter kunstnarane gjekk bort, med utgangspunkt i samlingar som Vinje kommune fekk i gåve. Båe museum har lokalstyre oppnemnt av kommunen.

3.3.1 Formidlingsarenaer

Båe museum er bygg med innandørs formidling, sjølv om det òg finst einskilde skulpturar på utsida.

Dyre Vaa-samlingane er eit stort bygg oppført 1978-79, høgt under taket – som er naudsynt til dei største skulpturane –, men i relativt dårleg stand. Då delar av taket rasa saman i 1988, blei nokre av skulpturane øydelagde. I dag er det problem med m.a. fukt og vassinntrenging. Ljossettinga er dårleg og utdatert. I 2019 blei det gjort ein del naudsynt vølingsarbeid, men hovudintrykket er framleis eit slitt og utdatert bygg.

Skinnarlandsamlinga er vesentleg mindre som bygg, men står fram som betre vedlikehalde og meir moderne. Ljossettinga blei forbetra i 2015 og 2020.

Det er ingen digital eller audiovisuell formidling med unntak av éin skjerm med automatisert filmvising i kvart museum.

Det har i fleire år eksistert eit initiativ frå kulturpersonar i Rauland om å leggje dei to musea saman i eit heilt nytt kunstmuseum, som òg kan omfatte fleire kunstnarar. Dette støttast av VTM som òg ser behov for eit betre skulpturmagasinet. Ideen har vore greia ut av kommunen og det føreligg i dag arkitektutkast til eit nytt bygg. Men plassering og finansiering er framleis uklare.

I sesongen 2019 hadde Rauland kunstmuseum 1450 besøkande, fordelt på 800 (Dyre Vaa) og 650 (Knut Skinnarland).

3.3.2 Utstillingar og publikumstilbod

Hovudutstillingane i båe musea er skulpturutstillingar, der mange ulike verk, store og små, er utstilt på sokkel. Dei fleste er støypeoriginalar i gips. I tillegg er det teikningar og noko grafikk og måleri. Utstillingane er laga etter nokså tradisjonelt mønster, der kvantitet går framfor samanheng. Utstillingane er blitt noko reviderte i 2015 (Skinnarland) og 2019 (Vaa).

I Dyre Vaa-samlingane er det òg utstillingar med verk av sonen Tor Vaa og Rauland-grafikaren Svallaug Svalastoga. Eit rom på 40 kvm der det vanlegvis er grafiske verk av Dyre Vaa, blei i 2019 bruka til temporærutstilling i lokalstyret sin regi; det same gjeld utstillingsrommet med verk av Svallaug Svalastoga. Delar av bygget er i bruk av lokale foreiningar til veving og treskjerjing.

I Skinnarlandsamlinga er eit sentralt element ein rekonstruksjon av Skinnarland sitt atelier på Rauland. I inngangspartiet til museet er det eit stort todelt temporærutstillingsrom på 100 kvm.

Dette brukast av lokalstyret til ei årleg, populær salsutstilling med aktuelle kunstnarar. I inngangspartiet til skulpturutstillinga er det og eit kjøken og nokre kafébord.

Formidlinga skjer ved sjølvsyn og utstillingskatalogar, samt omvisingar, i sesongen. **I 2021 vil utstillingskatalogane til både musea bli fornya.**

3.3.3 Aktivitetar og tilstellingar

Det er ikkje lagt spesielt til rette for tilstellingar i dei to musea. Likevel har det vore ein tradisjon for m.a. konsertar på både plassar, der lokalstyret eller USN på Rauland har stått som arrangør. Tilstellingane blei halde innimellom skulpturane, med einskilde skader som resultat.

Formidlings- og samlingsavdelinga er samde om at slike tilstellingar bør sikrast betre, t.d. ved å avgrense talet publikum og gjennom betre sikring. Det er så langt gjort enkle sikringstiltak med fastbolta soklar og avsperringar.

Ved Knut Skinnarland-samlinga kan det todelte temporærutstillingsrommet brukast til tilstellingar, om det ikkje er i bruk til utstilling i sesongen.

3.3.4 Utviklingspotensiale

Utstillingane i Rauland kunstmuseum har eit heilt klart oppgraderingsbehov. Når ein har vald å ikkje bruke mykje energi på dette, er det fordi initiativet til eit heilt nytt kunstmuseum i Rauland framleis ligg på bordet. Dette blir i så fall eit stort formidlingsbygg med magasin sentralt i Rauland, der fleire bilethoggarar og Vest-Telemarksmålarar vil vere representert i ei utstilling som legg vekt på historie og samanheng.

Ei kunstfagleg vurdering av alle VTM sine skulptursamlingar blei utført i 2017 av tidl. direktør ved Sogn og Fjordane Kunstmuseum, Morten Johan Svendsen.

Mål for planperioden: bidra til utviklinga av prosjektet «Nye Rauland kunstmuseum», og vurdere tiltak som kan betre forholda ved dagens utstillingar i mellomtida, saman med samlings- og publikumsavdelinga.

3.8 Vinje biletgalleri

Vinje biletgalleri er ei «skjult perle» i VTM si skattekasse. Eit imponerende galleribygge i stein dukkar opp i skogen, 10 minutt til fots frå parkeringsplassen som igjen ligg langs ein smal bygdeveg på Smørklepp, nokre km frå E134.

Plasseringa er vald med vilje for å framheve det mystiske og naturromantiske som målaren Henrik Sørensen og hans krets opplevde då dei budde på Negarden og måla i området om sommaren gjennom fleire tiår fram til 1950-talet. Plasseringa av galleriet fungerer difor som ein del av formidlinga.

Bygget er teikna av Bjart Faye Mohr og bygd i 1991, nesten 20 år etter «tvillinggalleriet» Holmsbu kunstmuseum på Hurumlandet, som er bygd i same stilen og har ei liknande plassering. Sonen til Henrik Sørensen, Sven Oluf Sørensen, var initiativtakar for både musea.

Bygg og samling er i eige av Vinje kommune. Det finst eit aktivt lokalstyre oppnemnd av kommunen, der og dei mest engasjerte sesongformidlarar er med.

Det har lenge vore eit ønske om betre samarbeidet med Holmsbu kunstmuseum; ein offisiell kontakt mellom styra blei oppretta i 2020.

3.3.1 Formidlingsarenaer

Galleribygget med sine utstillingar i overetasjen er hovudformidlingsarena.

50 m frå galleribygget står «Sørensenhytta», ei drengestoge som målaren fekk henta i 1951 frå prestegarden i Mo, antakeleg fordi Ingebjørg Ripilen, ei av kjeldene til Draumkvedet, skal ha budd i den når ho var på Mo. Hytta blei flytt til museet i 2004 med ein del originalt interiør. Det er planar om å gjere hytta til ein formidlingsstad i 2021.

Landskapet kring galleriet, med utsikt mot eit av Sørensen sine mest sentrale motiv, fjellet Aanondsgardsnuten, er ein formidlingsarena i seg sjølv.

I sesongen 2019 hadde Vinje biletgalleri 945 besøkande.

3.3.2 Utstillingar og publikumstilbod

Hovudutstillinga i overetasjen til galleribygget omfattar kring 40 måleri av Henrik Sørensen (1882-1962), dei fleste frå Sørensen sine mange opphald i Telemark. Utvalet er gjort av sonen Sven Oluf og er i utgangspunktet permanent.

I eit separat rom er det ei utstilling med omtrent like mange, ofte mindre måleri av Sørensen sin ven og målarkollega, Harald Kihle (1905-1997), også disse i hovudsak med motiv frå Telemark.

Båe utstillingar blir formidla i hovudsak med omvising, men det finst ein liten brosjyre med verklister for båe kunstnarar. Slik det er no, er kvaliteten av formidlinga særst avhengig av dei gode og erfarne omvisarane som jobbar der kvar sommar.

I samband med innreiinga av «Sørensenhytta» er det planar om å lage ei permanent fotobasert utstilling om Sørensen og Kihle si tilknytning til Telemark, samt eit tablå med møblar og gjenstandar frå hytta si historie. Det er også tenkt at hytta kan fungere som eit samlings- og aktivitetsrom for mindre grupper.

Samarbeidet mellom musea i Holmsbu og Vinje er meint til å munne ut i eit felles formidlingshefte, felles marknadsføring og ei utveksling av måleri i «bytteutstillingar».

Det har vore lite formidling til barn og unge, og ikkje noko DKS-tilbod dei siste åra. Med tilrettelegginga av «Sørensenhytta» for gruppearbeid og fotoutstilling vil dette vere meir aktuell å tilby i framtida.

Mål i planperioden: lage utstillinga i «Sørensenhytta». Samarbeide med Holmsbu om felles formidling og permanent gjensidig representasjon, og lage minst éi «bytteutstilling». Utvikle eit DKS-tilbod.

3.3.3 Aktivitetar og tilstellingar

Det er tradisjon med konsertar og føredrag (t.d. under litteraturdagane i Vinje) eit par gonger i året. Desse finn stad i hovudutstillinga, noko som kan gjennomførast under visse føresetnader.

Det har ikkje vore noko tilbod om aktivitetar for besøkande i sesongen. Dette kan ein evt. revurdere i samband med tilrettelegginga av «Sørensenhytta» for grupper. Men besøksgrunnlaget bør bli større før ein brukar ressursar på det.

3.3.4 Utviklingspotensiale

Potensialet i å auke besøket ved biletgalleriet er truleg stort.

Det er starta ein prosess med å endre namnet «Vinje biletgalleri» til noko meir presist. Dette vil kunne lette marknadsføringa, og brukast til fornying av skiltinga.

Ein ønskjer å gjere formidlinga meir aktuell ved å samarbeide aktivt med Holmsbu kunstmuseum, og gjennom oppgradering av «Sørensenhytta» for utstilling og gruppebruk.

Det er forhandlingar mellom VTM og Harald Kihle-stiftinga om å overta/konsolidere inn den store Kihle-samlinga i Horten. Dette vil kunne gje nye høve for biletgalleriet.

Mål for planperioden: følgje opp prosessane kring namneendring, samarbeid med Holmsbu kunstmuseum, «Sørensenhytta», ny skilting og Harald Kihle-samlinga.

3.9 Fyresdal Bygdemuseum

Fyresdal bygdemuseum er eit av dei to eldste bygdetun i Telemark. Det blei skipa i 1909 og ligg – nokså spesielt for eit bygdetun – midt i Fyresdal sentrum.

Parkområdet «Øyskogen» med fleire gravhaugar, 12 antikvariske og to nyare bygningar er den sentrale delen, men til museet høyrer og eit større hus i Folkestadbyen med m.a. eit historisk bakeri. Eit anna historisk bygg, «Øystad», blei seld ut av museet i 2016.

Til museet høyrer òg ein farkost (M/S Teisner) som ligg i permanent opplag ved Fyresdalsvatnet, og fleire andre lokalitetar (eit gammalt sagbruk, ei hengebru mfl.).

Øyskogen med bygningar, og bakeriet, er i kommunen sitt eige, men driftast av ein samskipnad i samarbeid med VTM. Samskipnaden har eit styre med éin kommunerepresentant. Styret er i funksjon, men ikkje særskilt aktiv i sesongdrifta.

3.3.1 Formidlingsarenaer

Fyresdal bygdemuseum har tre formidlingsområde: Øyskogen, museumsbygget og bakeriet.

Øyskogen er eit parkområde som opphavelig låg mellom to bekkar; den eine er lagt i røyr etter ein flaum tidleg på 1900-talet. Her er det fleire gravhaugar frå 400-talet. Haugane er del av eit større gravfelt som i dag ligg under Fyresdal sentrum.

I Øyskogen er det mellom 1914 og 1984 sett opp 14 bygg (og nokre andre element som ei 500 år gamal furustamme, ei kape (steintrau) mm). 12 bygg er antikvariske gardshus frå ulike plassar, med «Borgjastoga» som det eldste (kring 1600) og «tingstoga» frå Bjørnstad som den mest bruka. Husa er sett opp slik at det er mogleg med tilstellingar som spel eller utandørs konsertar med bygningane som kulisse.

Museumsbygget ligg i Øyskogen og blei sett opp i 1961. Det er på ca. 50 kvm og svarar i dag ikkje til krava for eit museumsbygg mot. fukt og temperaturregulering. Difor er det blitt bruka berre til mindre utstillingar sidan 2015. I dag er «skulestoga» med møblar og gjenstandar frå eldre skuledrift flytt hit frå Øystad.

Bakeriet er eit større bustadhus frå 1886 og del av Folkestadbyen, ei historisk husklynge som ikkje er del av museet, men blir formidla gjennom skilting som VTM har gjennomført for Fyresdal kommune i 2014. Her finst eit bakeri med omn frå 1950-talet, men og mange andre rom med innreiing og gjenstandar frå ulike periodar.

Øyskogen ligg som ein fellespark i Fyresdal sentrum, og er difor vanskeleg å «styre» som eit museumsområde. For tida er det ikkje sesongbemanning. Husa formidlast gjennom sjølvsyn/skilting og gjennom at dei blir opna for innsyn av turistinformasjonen. Det finst og ein bok om historia til bygdemuseet. Omvising kan tingast ved behov. Det er planar om å prøve ut ein app-basert formidling av bygdetunet (GPS/QR-koder).

Det er i 2019 registrert ca. 2400 besøkande, men desse er i hovudsak telt ved to store tilstellingar. Det finst ikkje presise tal for dagleg besøk i Øyskogen; sist det var bemanning (2017) blei det telt nokre få hundre besøkande utanom tilstellingane.

Mål i planperioden: utvikle app-basert formidling i Øyskogen.

3.3.2 Utstillingar og publikumstilbod

Det er i dag ingen opne utstillingar ved Fyresdal bygdemuseum. Klimaet i det gamle utstillingsbygget er ikkje godt pga. fukt. I tillegg er potensialet for betalande publikum lågt. «Skulestoga» i museumsbygget er mogleg å opne for interesserte, det same gjeld romma i bakeriet, og husa i Øyskogen. Omvising kan tingast ved behov.

Bygdekvinnelaget i Fyresdal plar å ha utstillingar i eit næringslokale rett ved Øyskogen kvart år i sesongen, med ulike tema. Denne er ikkje knytt til museet.

Øyskogen er elles mykje bruka av besøkande og lokale som rekreasjonsområde.

3.3.3 Aktivitetar og tilstellingar

Det er i dag ingen lokale aktivitetar ved Fyresdal bygdemuseum i sesongen.

I Øyskogen er det fleire større tilstellingar kvart år, som bygdedagen (juni) og Skeidet (august). VTM har tidlegare hatt museumsaktivitetar på desse dagane, men ikkje dei siste åra.

3.3.4 Utviklingspotensiale

Fyresdal bygdemuseum har eit klart utviklingsbehov, men fleire utfordringar:

- ukurant museumsbygg
- låge besøkstal
- opent areale som er vanskeleg å kontrollere
- lite publikumsretta aktivitet i lokalstyret og i kommunen generelt.

Det har i fleire omgangar blitt forsøkt å setje i gang bygging av eit nytt museumsbygg, utan at det har lukkast.

Mål for planperioden: freiste å auke aktivitet ved Fyresdal bygdemuseum, i samarbeid med lokalstyret og andre lag/foreiningar.

3.10 Myllarheimen Arabygdi

Husmannsplassen Kosi i Arabygdi var siste buplassen til spelemannen Torgeir Augundsson (1801-1872), kjent som Myllarguten. Plassen blei etablert som ein minnestad på initiativ av målaren Harald Kihle i 1949, og opna i 1951.

Stoga på plassen er ikkje original – den blei flytt hit i 1950. Men dei andre bygg er originale, løa i bjørk skal til og med vere bygd av Myllarguten sjølv. Sjølv om plasseringa av husa ikkje er slik den var i hans tid, gjev Myllarheimen eit visst inntrykk av korleis slike plassar kunne sjå ut, og korleis Myllarguten kan ha levd dei siste åra av sitt liv.

Det er sett opp ein statue laga av Dyre Vaa like ved, og i dag er Myllarheimen ein skilta stopp og rasteplass for turistar langs FV362 ved enden av Totak.

3.3.1 Formidlingsarenaer

Formidlinga ved Myllarheimen skjer ved sjølvsyn og skilting, og ved omvising på bestilling. Sjølve plassen er hovudarena. VTM har ein omvisar som òg bidreg med felespel ved ønskje.

Det føreligg ikkje tal for kor mange som har vore innom Myllarheimen i 2019. Det var ikkje omvisingar det året.

3.3.2 Utstillingar og publikumstilbod

Det har i ei årrekke vore ei lita utstilling med gjenstandar og dokument inne i stoga på Myllarheimen. Denne har vore open berre på bestilling. Tilhøva for utstilling av original-gjenstandar er ikkje god, og ein ønskjer difor å avvikle denne.

Det føreligg planar om å lage eit ljossett permanent tablå inne i stoga, som ein kan sjå gjennom glasa. Også skiltinga ved plassen vil bli fornya, og eit app-basert formidlingstilbod utvikla (evt. med ein trykkskjerm på utsida av stoga).

Mål i planperioden: lage tablå i stoga på Myllarheimen, oppgradere skiltinga og utvikle digital formidling (app/GPS/QR-koder/trykkskjerm). Ferdig til markering 2022 (sjå nedanfor).

3.3.3 Aktivitetar og tilstellingar

Opninga av Myllarheimen i 1951 var ei stor hending som samla fleire tusen menneske. Sidan har det vore gjennomført einskilde tilstellingar med ujamne mellomrom. I 1962 blei det vist eit stort historisk spel på plassen, og i 1969 blei statuen av Myllarguten avduka.

I 2022 er det 150 år sidan Myllarguten døydde. Det er eit ønskje om å markere dødsdagen med fleire tilstellingar og ein konsert, i samarbeid med kommunen og spelemannslaget.

Mål i planperioden: bidra til markering av dødsåret til Myllarguten i 2022.

3.3.4 Utviklingspotensiale

Myllarheimen vil etter oppgradering med tablå, app-basert formidling og ny skilting vonleg stå fram som eit velfungerande minnesmerke for Myllarguten. Det vil framleis vere mogleg å tinge omvising (ved ønskje med musikk) gjennom VTM.

3.11 Andre formidlingsstader

VTM har ansvar for fleire formidlingsstader som ikkje direkte høyrer under museet.

Den største av desse er **Dyrsku'n i Seljord** (andre helg i september kvar år), der VTM på 2000-talet har bidrege med ei årleg utstilling i **Gongestogo** (heimen til handverkaren og sogeforteljaren Hølje Gonge, som blei flytt til Dyrskuplassen frå Trollebotn i 1997).

Sidan 2019 har VTM òg ansvar for **husflidstevlinga og -utstillinga**, samt for **Sterke Nils-tunet** på Dyrsku'n. Dette er eit eksternt finansiert oppdrag for Dyrsku'n Arrangement AS, og det er tilsett ein eigen prosjektmedarbeidar.

Ved bryggja på Dalen har VTM ansvar for **bryggjeutstillinga og utslagsplassen** – to formidlingstiltak kring historia til Telemarkskanalen, brynesteintransporten og fløytinga. Formidlinga skjer gjennom skilting og omvising på bestilling. Bryggjeutstillinga er open i sesongen for sjølvsyn.

Formidlingsstadene blir følgt opp av formidlingsavdelinga.

4 – TILTAKSPLAN 2021-2025

Denne planen oppdaterast kvar haust gjennom planperioden, i samarbeid med leiargruppa og lokalstyra.

Generelle tiltak

	2021	2022	2023	2024	2025
Fokus	Nye utstillingar skal ha nettbasert del. Minst éi utstilling med bruk av sosiale medium. Utstillingsløyper med app inne og ute. Meir samarbeid med lokalstyra. Opne eitt nytt bygg for publikum i året. Vedlikehalde og utvikle fleirmedial formidling, prioritere interaktivitet.				
Prosjekt	Brynesteinshistorie, Industribygdil Lårdal, Stålekleivloftet, Vikinghistorie, Harald Kihle, Rauland kunstmuseum				
Internt		Tilsetje museumspedagog	Oppgradere printer og prod.ustyr	Oppdatering alle guideressursar	
Formidling	Fleire app-løyper	Fleire app-løyper Prosjekt for Kulturtanken	Fleire app-løyper Prosjekt for Kulturtanken		
Planverk	Temaruter for VTM	Formidlingsplan for born og unge / DKS / Kulturtanken / barnehager	Formidlingsplan for universell tilrettelegging, eldre og flyktningar	Formidlingsplan for bygningsvern	Rullere formidlingsplan, ny 2026-2030
Utgjeving	Steinsholt/Høihjelle: Søndre Nordheim	VTME friluftsmuseum Jarand Rønjom?	Foldsæ landbruks-skule 1923-1989	Bok om Stålekleivloftet?	100 år i sola – Lårdalshistorie
VTME	Nytt ljøsdesign Teste QR-kode inne	Nytt ljosanlegg Draumkvedetseminar	Tekstgjennomgang i basisutstillinga	Tekstgjennomgang i basisutstillinga	
NSE	Fornye NewS og Fram teknisk. Fleire skilt til Morgedalsløypa	Nytt innhald NewS. Skilt og tiltak til fløytingsanlegg ute.	Formidling Fløytings- og vassdragshistorie		
ÅVG	Barnegruve Nye tablå i gruva	Nye tablå i gruva? Cross cut? Løype til Verkenstomta?	Skjerpenuten? Oppgradere modellutstillinga	Langturen?	Langturen?
AGM	Avsperring løypa Skilting alle bygg	Plan for vidare arbeid			
KB	Skilting, Utstilling nr. 3 i läven	Utstilling høyloftet Bygge om Utsondhalli?	Utsondhalli? Flekstveit-utstillinga?		
VBG	Namneskifte	Utstilling i Sørensenhytta	DKS-tilbod?	Harald Kihle?	
DVS	Ny utstillingskatalog	Arb.gruppe Rauland kunsthushus	Arb.gruppe Rauland kunsthushus	Arb.gruppe Rauland kunsthushus	Arb.gruppe Rauland kunsthushus
KSS	Ny utstillingskatalog				
ØB	Revisjon hovudutstilling Formidling gapahuk?	Revisjon hovudutstilling Formidling fjøset?	Nytt servicebygg?		
FB	Aktivitetar?	Aktivitetar?			
MH	Skilting	150 års dødsdag			

Nye tema faste og temporærutstillingar - framlegg

	2021	2022	2023	2024	2025
VTME	Draumkvedet	Jarand Rønjom (†1822) Erstatning Husgudane	Foldsæ landbruks-skule 1923-1989	Oppfinnarar? Reiselivet i VT?	100 år i sola - Lårdalshistorie
NSE	Knut Høihjelle - kunstsøl	Knut Høihjelle	Sky Crashers? J. Vaage utstilling?	Sky Crashers? J. Vaage utstilling?	Telemark style?
ÅVG	Fotoutstilling Brårjordet	Nye tablå i gruva?	Fornya modellutstilling		
AGM	Kunstutstilling lokalstyre	Kunstutstilling lokalstyre	Kunstutst.	Kunstutst.	Kunstutst.
KB	Jon Skarprud	Ombygging?			
VBG	«Holmsbu-vegg»	Holmsbu utveksling? Utstilling i Sørensenhytta	Harald Kihle?		
DVS	Kunstutstilling lokalstyre	Kunstutstilling lokalstyre	Kunstutst.	Kunstutst.	Kunstutst.
KSS	Kunstutstilling lokalstyre	Kunstutstilling lokalstyre	Kunstutst.	Kunstutst.	Kunstutst.
ØB	Revisjon hovudutstilling Lokal utstilling, tema?	Ny hovudutstilling, Ballongferda i 1870	Ny hovudutstilling		
FB				Foldsæ landbruks-skule 1923-1989	
MH	Tablå i stoga?	Tablå i stoga			